

Weg van Selime

Jan Altena

Jan Altena

WEG VAN SELIME

Roman

2016

Altena-tca Zwolle

Een boek dat blijft hangen...

Copyright © 2016 Jan Altena

Omslagontwerp: Altena-tca / Pumbo.nl

Foto's omslag: Tetyana Kochneva (landschap) en
RTimages (portret)

Vormgeving: Altena-tca

Druk: Pumbo.nl

Roman

ISBN/EAN: 978-90-819656-8-2

NUR: 301

www.altena-tca.nl

www.boekenbestellen.nl/boek/selime

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensverwerking of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Verantwoording van de auteur:

Deze roman speelt in Turkije, een land dat ik vele malen bezocht en waar ik telkens weer terugkom omdat ik mij tussen de gastvrije bevolking vaak meer thuis voel dan in mijn vaderland.

Het verhaal speelt rond de eeuwwisseling. Inmiddels zijn we een halve generatie verder, maar helaas zijn veel van de tegenstellingen tussen de Nederlandse stad en het Turkse platteland – die op de achtergrond van deze roman een belangrijke rol spelen – eerder verscherpt dan afgevlakt, zeker daar waar ze raken aan godsdienst en cultuur.

Veel van wat dit boek bevat is gebaseerd op waarheid, ik wil er echter met nadruk op wijzen dat ware gebeurtenissen in een gewijzigde context zijn geplaatst en dat Emel en Peter geheel aan mijn fantasie zijn ontsproten. Desondanks hoop ik dat ze voor de lezer gaan leven.

Voor al die jonge vrouwen en mannen die gedwongen zijn voort te gaan langs de moeilijke weg van twee culturen.

Ik wens ze toe dat hun pad niet zal leiden naar de splitsing die dwingt tot een keuze.

1

Emel keek nog eens rond en vroeg zich voor de zoveelste keer af waarom ze zich hier zo thuis voelde. Zo op haar gemak, zo volkomen tevreden. Selime had helemaal niets vergeleken met de grote stad waar ze was opgegroeid. Het mocht dan haar geboortedorp zijn, sinds haar vierde woonde ze al in Amsterdam. Daar had ze haar vrienden, daar ging ze naar school en in Selime kwam ze maar eens in de twee jaar. Was het een soort vakantiegevoel dat haar parten speelde?

Nuchter geredeneerd was het inderdaad een dorp van niks. De kleine, lage huisjes, gebouwd van de ruwe stenen die hier in de buurt genoeg te vinden waren, boden onderdak aan de grote gezinnen, maar meer ook niet. Luxe was een woord dat hier absoluut niet bekend was, ook niet bij de Uysals. En dan te bedenken dat haar vader werd beschouwd als de rijkste man van het dorp. Grinnikend schudde Emel haar hoofd. Angela, haar beste vriendin uit Nederland, zou ongetwijfeld beweren dat hier absoluut niet te leven viel. Ze zou zich doodschrikken als de koe, die de binnenplaats als haar stal beschouwde, haar een vriendelijke lik over haar oor zou geven zoals ze nu bij Emel deed. Ze krabbelde het beest, dat al weer suffig in de zon stond te soezen, vriendschappelijk achter het oor en leunde over het muurtje dat de binnenplaats aan de straatkant afsloot. Dit was haar lievelingsplekje, hier kon ze uren staan. Vanaf deze plaats kon ze nog net de rivier zien die verderop verdween tussen de wanden van een diepe kloof. Het uitzicht leek telkens weer nieuw en altijd even verbluffend. Het was alsof de natuur hier in een vlaag van verstandsverbijstering geschapen was; de tegenstellingen leken onmogelijk.

De kloof was daar zomaar ineens; tientallen meters steile, hoekige wanden rezen omhoog als een reusachtig stuk granieten bergkristal, aan de onderkant overgaand in een prachtige groene vallei. Van hieruit kon ze tussen de struiken door nog net de ingang van een

oude kerk zien die daar eeuwen geleden door groepen christenen was uitgehakt in de rotswand. Die hadden daar een door de natuur beschut toevluchtsoord gevonden met voldoende vruchtbare grond om hun voedsel te kunnen verbouwen zonder zich uit het veilige dal te hoeven wagen. Waar de rivier de kloof binnenging was de toegang erg smal en Emel wist dat dat aan de andere kant, een paar kilometer verderop, net zo was. Maar in het midden was het dal veel breder en daar was voldoende ruimte om goed te kunnen leven.

Tegenwoordig was de kloof niet meer bewoond; het was nu een soort openluchtmuseum geworden waar ieder jaar om deze tijd drommen toeristen de kerkjes en holwoningen, uitgehakt in de steile rotswand, kwamen bekijken. Toch zag je hier in het dorp hoogst zelden een vreemdeling. Vanuit de officiële ingang was het dan ook erg moeilijk om zo ver naar het noorden door te dringen. Slechts een enkele volhoudende klauteraar haalde het en die keerde dan meestal nog terug zodra hij Selime en het daarachter liggende landschap ontdekte. Want aan die kant was geen stukje groen te zien. Daar was het land vlak en kaal, op een enkele, als een puist omhoogrijzende gatenkaas na. Die brokkelige rots vol gapende holen vormde eigenlijk het oorspronkelijke Selime. Hier hadden de eerste bewoners, net als de christenen in de kloof, hun woningen uitgehakt in de stenen wand. Maar dat was dan ook wel de enige overeenkomst; een groter verschil dan tussen de vochtige, vruchtbare vallei en de droogte hier was nauwelijks denkbaar.

In gedachten verzonken dwaalde Emels blik weer terug in de richting van de rivier, waarvandaan het vrolijke geluid van spelende kinderen met vlagen tot haar doordrong. Ze kon ze net niet zien, maar het ging er ongetwijfeld toe zoals overal ter wereld. Kinderen die speelden aan het water, die elkaar nat gooiden en halsbrekende toeren uithaalden om over de glibberige stenen naar de overkant te komen, net zolang tot er iemand inviel. Emel lachte in zichzelf. Gevaarlijk was het niet, de rivier was hier ondiep en de enige schade die ze op konden lopen was een flinke buil. Afgezien dan natuurlijk van de draai om hun oren van een boze moeder die de natte en vuile kleren weer moest wassen. Maar de meeste kinderen waren wel zo verstandig zich eerst in de zon te laten drogen voor ze thuis hun

gezicht lieten zien. Misschien toch een beetje een overbodige voorzorg, want bijna alle moeders zouden natuurlijk wel streng kijken, maar tegelijk ook terugdenken aan hun eigen jeugd hier in deze zelfde omgeving. En dan moest je wel een heel erge zuurpruim geworden zijn als er niet een vrolijke lach op je gezicht kwam zodra het slachtoffer weer uit het zicht was. De klap was alleen een formaliteit, hij zou beslist niet hard aankomen.

Ineens nam het geluid toe. Emel hoorde nu duidelijk enthousiaste kreten, het leken wel door de wind vervormde aanmoedigingen. Was er eindelijk iemand uitgeleden? Even later zag ze dat ze het mis had. Het groepje kinderen kwam haar richting uit gerend, voorop een wat oudere jongen met in zijn hand een grote, spartelende vis. De rest volgde, joelend en schreeuwend. Toen de jongen haar bereikt had, hield hij de vis trots omhoog, terwijl hij zijn vaart even wat inhield. Emel maakte een applaudisserend gebaar en weg was hij weer, trots triomfen oogstend bij het volgende huis.

Wat zou ze nog graag meedoen met het geplas in de rivier. Maar daar was ze nu toch echt te oud voor. Voor Turkse begrippen was ze met haar zeventien jaar een huwbare vrouw en die hoorden zich waardig te gedragen. Daar kwam nog bij dat zij in Nederland opgevoed was, waardoor ze een bepaalde status had in het dorp, waar de meesten nog nooit in Kayseri geweest waren, laat staan verder. En om eerlijk te zijn: genoot ze niet volop van die status? Van de belangstelling van haar vriendinnen en hun ouders?

Nee, het was niet alleen een vakantiegevoel, bedacht Emel. Ze hield van haar geboortegrond. En vannacht had ze voor het eerst in jaren weer in het Turks gedroomd. Ze was dan wel tweetalig, maar in tegenstelling tot haar vader beschouwde ze het Nederlands als haar moedertaal en ze was gewend in die taal te denken. Ze vroeg zich als zo vaak weer af wat ze nu eigenlijk was, een Nederlandse in een Turks jasje of een Turkse in een Nederlandse jas?

Terwijl Emel met haar rug tegen de muur op een stapel hooi ging zitten, bedacht ze hoe moeilijk het haar ondanks haar liefde voor haar geboortedorp zou vallen, hier voor altijd te moeten wonen. Het kleine, eenvoudig ingerichte huisje vormde geen probleem. Hun flat in de Bijlmer mocht dan duizendmaal comfortabeler zijn, als dat het

enige was zou ze zonder nadenken willen ruilen. Maar hier leven zoals alle vrouwen leefden, dat zou ze niet meer kunnen. Daar was ze te vrij voor opgevoed in Nederland. Niet dat haar vader alle Turkse gebruiken naast zich neerlegde, dat zeker niet. Hij was tamelijk streng gelovig; hij leefde zo goed mogelijk naar de Koran. Maar hij had geleerd dat het islamitische geloof in Nederland noodzakelijkerwijs een beetje anders beleefd moest worden. Daar was het eenvoudig onmogelijk vijf maal per dag neer te knielen om te bidden terwijl dat hier de gewoonste zaak van de wereld was. Als je in de buurt van de moskee was, ging je even naar binnen, maar het was ook heel gewoon om je kleedje samen met anderen op het land uit te spreiden en kort in gebed te gaan. Deze momenten werden ook gebruikt om even te pauzeren, even bij te praten, de mannen bij de mannen, de vrouwen bij de vrouwen. In Nederland was de moskee vaak ver weg en knielen op straat of in de fabriek? Ze zag het al voor zich. Maar iedere vrijdag ging haar vader naar de moskee. Die dienst zou hij nooit overslaan, ook niet in Nederland.

Net zoals hij zijn eigen gewoonten moest aanpassen, stond hij haar ook toe anders te leven dan in Turkije normaal zou zijn geweest. De Koran leerde hem dat hij zijn dochter moest beschermen, maar dat betekende nog niet dat hij haar van alles en nog wat moest verbieden zoals zoveel Turkse vaders deden. Dat kon volgens hem nooit de bedoeling van Mohammed geweest zijn. Ze mocht haar eigen vrienden kiezen en hij had er ook geen bezwaar tegen dat ze samen met een paar vriendinnen naar feestjes ging. Zelfs de disco had hij, al was het dan wat schoorvoetend, toegestaan, op voorwaarde dat ze het niet al te laat maakte. Hij bleef altijd wakker tot ze thuis was, tot hij er zeker van was dat hij zijn dochter weer veilig onder zijn hoede had.

Alleen op het gebied van jongens had hij haar telkens weer op het hart gedrukt, voorzichtig te zijn. Een meisje hoorde als maagd het huwelijk in te gaan. Wat dat betreft waren de westerse zeden hem wat al te dol. Emel had daar geen moeite mee. Haar Turkse vriendinnen dachten er net zo over en ze had zelfs gemerkt dat Angela het in haar hart met hen eens was. Veel Nederlandse meisjes van haar leeftijd waren op dat gebied heel wat minder vrij dan hun ouders

dachten, peinsde ze.

Emel rekte zich eens lekker lui uit, voor ze zich met gesloten ogen weer loom weg liet zakken in haar gedachtewereldje. Een tevreden glimlach krulde haar lippen. Ze had het toch maar ontzettend getroffen met die vader van haar. Altijd had hij tijd voor haar en hij bemoeide zich intensief met zijn dochter zonder haar zijn wil op te dringen. Op die ene keer na dan, maar achteraf moest ze hem nog gelijk geven ook. Hij had per se gewild dat ze na de lagere school naar het Clusius College ging. En dat terwijl de Gemeentelijke Scholengemeenschap vlak om de hoek was. Maar hij was resoluut geweest en ze herinnerde zich nog precies zijn woorden: 'Mijn dochter wordt gelovig opgevoed en zolang er geen islamitische scholen in de buurt zijn ga je naar een christelijke school. Ik wil niet dat je opgroeit tussen een stelletje ongelovige honden. Uit, punt, basta!' Dat ze elke dag een flink eind moest fietsen vond ze ondertussen al helemaal niet erg meer want ze had het echt naar haar zin op het Clusius en ook de resultaten waren goed. En bij iedere keuze die ze moest maken had haar vader haar steeds weer aangemoedigd niet de weg van de minste weerstand te kiezen. Hij wilde dat zijn dochter zoveel mogelijk zou leren, beweerde hij telkens weer, tot vervelens toe, tegen iedereen die het maar wilde horen. En al waren haar cijfers prima in orde, hij liet geen ouderavond voorbijgaan en hij sprak dan met zoveel mogelijk leraren. Hij zei dat hij vond dat dat zo hoorde, dat hij verplicht was belangstelling te tonen, maar in haar hart verdacht ze hem er van dat hij het vooral heerlijk vond, geprezen te worden vanwege haar goede prestaties om er dan vervolgens over op te kunnen scheppen tegen zijn collega's op de fabriek. Ze lachte in zichzelf; ze gunde het hem van harte, de schat. Volgend jaar zou het er opzitten, dan zou ze waarschijnlijk haar havo-diploma in de zak hebben. Ze dacht erover om daarna een hogere beroepsopleiding te gaan volgen, liefst iets in de verpleging. Ze moest het er toch eens met haar vader over hebben. Die had het steeds vaker over teruggaan naar Turkije en als hij dat deed dan zou ze natuurlijk niet kunnen studeren. Dan moest ze volgend jaar een baan zoeken om voor zichzelf te kunnen zorgen.

Ineens schrok ze van haar eigen gedachten. Het leek zo logisch:

een baan zoeken en achterblijven in Nederland. Zo westers dacht ze dus al. Maar zou haar vader dat wel goed vinden? Nee, waarschijnlijk niet. Zeker niet, corrigeerde ze zichzelf. Hij zou het zien als het in de steek laten van zijn dochter, van degene waar hij zonder meer verantwoordelijk voor was. In ieder geval zolang ze niet getrouwd was, daarna lag het natuurlijk anders. En dat kon nog wel even duren, bedacht Emel peinzend. Ze had niet eens verkering, laat staan plannen om zich definitief te binden. Trouwens, zou ze zelf wel alleen willen achterblijven als haar ouders teruggingen? Het zou moeilijk zijn hier in Turkije een voor haar prettige toekomst op te bouwen, maar zou het niet minstens even moeilijk zijn de sterke familieband los te laten en alleen achter te blijven?

Maar waarover maakte ze zich eigenlijk ongerust? Haar vader beweerde al wel tien jaar dat hij snel terug wilde naar Turkije. Zolang hij nog een goedbetaalde baan in Nederland had zag ze hem nog niet vertrekken.

Gek eigenlijk, ze hadden er thuis nog nooit over gesproken wat zij zou doen als haar ouders uiteindelijk wel teruggingen. En eens zou het daar toch wel van komen. En als dat nu eens midden in haar studie zou vallen? Of zou haar vader daar zonder meer rekening mee houden en niet teruggaan voor zij klaar was met haar studie? Was dat misschien de belangrijkste reden dat hij wel sprak over teruggaan, maar zijn plannen telkens weer uitstelde? Ja, het zou best eens kunnen zijn dat haar toekomst voor hem nog veel belangrijker was dan het feit dat hij goed verdiende in Nederland, bedacht Emel. Hij zou nooit hardop zeggen dat hij zijn eigen leven zo sterk liet bepalen door de studie van zijn dochter, maar toch zou hij best wel eens veel meer rekening met haar kunnen houden dan zijn vrienden wel dachten. Maar het bleef de vraag wat er daarna met haar zou gebeuren. Het was nu in feite de eerste keer dat ze er zo diep over nadacht. In haar hart was ze er tot nu toe als vanzelfsprekend van uitgegaan dat haar toekomst in Nederland lag, dat ze haar leven lang in Nederland zou blijven, afgezien van de vakanties natuurlijk.

Ze aarzelde. Misschien was het nu wel een geschikt moment om eens serieus met haar vader over haar toekomst te praten. Haar grootvader was er niet, waarschijnlijk zat hij gezellig te kletsen in het

theehuis, en haar moeder was bezig in de keuken. Ze wist dat hij in een prima bui was, hij voelde zich hier beter thuis dan in de Bijlmer en bovendien was de ontvangst in het dorp heel hartelijk geweest. Geen wonder, bedacht Emel grinnikend, hij had zich gedragen als een Pasja die terugkwam van een zegetocht. Overal had hij cadeautjes uitgedeeld. Hij wist hoe hoog hij hier op de maatschappelijke ladder stond en hij genoot er zichtbaar van. Ja, als er ooit een geschikt moment was dan was het nu wel.

Ze stond op en wandelde naar binnen. Tegenover haar vader ging ze, nog steeds aarzelend, zitten. Ze wist eigenlijk niet goed hoe ze moest beginnen.

Hij keek haar verbaasd aan en vroeg: 'Verveel je je? Waarom ga je je vriendinnen niet opzoeken? Die zijn doodnieuwsgierig naar wat jij in dat verre Nederland allemaal hebt meegemaakt.'

Ze glimlachte. 'Je hebt ongetwijfeld gelijk, maar ik zat net aan iets heel anders te denken en daar wou ik het even met je over hebben. Of heb je geen zin om te kletsen? Dan ga ik eerst naar Nevem.'

'Hoe kun je dat nou denken. Ik heb toch altijd tijd voor mijn enige dochter?' Zijn blik was hartelijk en zijn ogen straalden liefde uit. Emel wist dat hij het meende, ze was zijn oogappel en hij vond het, net als zij, heerlijk als ze even samen konden zijn, niet gestoord door familie of vrienden.

'Volgend jaar ben ik klaar met mijn havo en ik wilde eens met je praten over wat ik daarna ga doen.' Ze zag verbazing in zijn ogen en vervolgde snel: 'Zelf had ik gedacht verder te gaan in de verpleging. Wat vind je daar van?'

Hij antwoordde niet direct. Verbaasd zag ze hoe hij nadenkend zijn beide handen voor de ogen sloeg. Toen hij ze weghaalde keek hij haar lang en nadrukkelijk aan zonder iets te zeggen. Hij keek ernstig, te ernstig voor de simpele vraag die ze hem gesteld had. Ze voelde hoe een vreemd, onrustig gevoel bezit van haar nam.

'Ik had er eigenlijk pas volgend jaar over willen beginnen, maar als je het zelf over je toekomst wilt hebben dan kunnen we er net zo goed nu al over praten.'

Waar had hij het in vredesnaam over? Zeker niet over haar opleiding. Het drukkende gevoel in haar maagstreek nam toe. Onrustig

wachtte ze tot haar vader verder ging.

'Je oom, je weet wel, oom Ercan Nadir, heeft gevraagd of je er eens over wilt denken te trouwen met Hassan Yastiman...' Hij zag haar verschrikte blik en ging haastig verder: 'Hassan is de zoon van de burgemeester van Gölcük, een hele goede partij dus. Ik begrijp dat het een beetje onverwacht komt, maar ik zou het heel erg fijn vinden als jullie een paar werden. Wil je er eens over nadenken? Misschien kunnen we dan deze vakantie nog kennis maken met zijn familie.'

Nu was het Emels beurt om verbijsterd te zwijgen. Niet begrijpend keek ze haar vader aan. Werd ze uitgehuwelijkt? Was zij het die terug moest naar Turkije al voordat haar eigen vader en moeder teruggingen? Waarom kon ze niet gewoon in Nederland blijven? Daar was ze immers opgegroeid, daar was ze eraan gewend geraakt haar eigen vrienden te kiezen en dat had hij altijd goedgevonden, aangemoedigd zelfs. Nooit had ze gedacht dat haar vader haar voor zou schrijven met wie ze moest trouwen. Ze was ervan uitgegaan dat dat oude gebruik niet voor haar gold, dat haar vader ook in dat opzicht akkoord ging met de vrijheid die daarover in het westen heerste. Nu hij het wel had gedaan, wist ze ook dat het in feite een bevel was. Haar vader had haar gevraagd er eens over na te denken, maar dat betekende niets. In dit soort gevallen ging een vader ervan uit dat hij goed handelde en werd er van de dochter geen tegenspraak verwacht.

Wie was die Hassan eigenlijk? Ze had niets gemerkt van toenaderingspogingen van diens kant. Voorzover ze na kon gaan had ze hem nog nooit ontmoet en als dat wel zo was had het in elk geval geen enkele indruk gemaakt. Toch moest die jongen haar wel eens gezien hebben, anders was dit verzoek nooit gekomen.

Nee, nu dacht ze weer te westers. Waarschijnlijk zou hij, net als zij, ook van niets weten en werd alles buiten hen om geregeld. Dat was tenslotte eerder regel dan uitzondering in deze buurt. De vaders beslisten en in dit geval lag het immers voor de hand? De zoon van de belangrijkste man van Gölcük zou gaan trouwen met de dochter van een van de belangrijkste mannen van Selime. Mooier kon het toch niet?

Ineens schrok ze. Een vreselijke gedachte kwam bij haar op en

angstig vroeg ze: 'Hoe oud is die Hassan eigenlijk?'

'Precies weet ik het niet, maar in ieder geval nog geen dertig. Was je bang dat ik een oude man voor je uit zou kiezen?'

Daar was ze inderdaad even bang voor geweest. Vorig jaar was er in het dorp nog een meisje van zestien getrouwd met een man van ver boven de veertig. Een goede partij, dat wel, maar Emel moest er niet aan denken... Dertig was al oud genoeg in haar ogen; een heel verschil met haar zeventien jaren, maar in ieder geval nog een acceptabele leeftijd.

'Wanneer hadden jullie gedacht dat het huwelijk zou moeten plaatsvinden? Ik mag toch zeker eerst nog wel mijn school afmaken?'

Waarom vroeg ze dit? Waarom protesteerde ze niet? Goed, een fel verzet werd zeker niet van haar verwacht, dat zou ongepast zijn, maar ze kon toch tenminste haar verbazing laten blijken? Schikte ze zich nu al in haar lot of was het gewoon nieuwsgierigheid en toch een stuk vertrouwen dat haar vader heus wel rekening hield met haar gevoelens; dat hij misschien wel beter wist wat goed voor haar was dan zijzelf? Ze wist het niet, de praktische vraag was er uit geweest voor ze er erg in had.

'Natuurlijk. Ik zei immers al dat ik er eigenlijk pas volgend jaar over wilde beginnen. Hassans vader heeft net een stuk grond gekocht, het huis moet nog gebouwd worden. We hadden gedacht over ruim anderhalf jaar, in het voorjaar. Maar als alles heel snel gaat zou het ook volgend jaar om deze tijd al kunnen. Als je dat zelf wilt natuurlijk.'

Ze had dus in ieder geval nog een jaar. Een jaar om aan de gedachte te wennen dat haar een heel andere toekomst wachtte dan ze altijd aangenomen had. Ze voelde zich hopeloos verward, tegenstrijdige gedachten raasden door haar hoofd. Geen studie in Nederland, geen verpleging, maar een gehuwde vrouw in een omgeving die eigenlijk niet meer de hare was, waar ze in de loop der jaren totaal van was vervreemd. Zou ze het aankunnen? Zou ze hier weer kunnen wennen? Alles draaide eigenlijk om die Hassan. Natuurlijk was ze liever getrouwd met een jongen op wie ze verliefd was, maar ze wist ook dat de meeste huwelijken die op deze manier gesloten werden heel goed waren. Verliefdheid was geen garantie voor een

goed huwelijk, dat zag je aan het aantal echtscheidingen in Nederland. Aan de andere kant kon liefde ook heel goed groeien, dat had ze wel gemerkt aan haar eigen vader en moeder. Die waren destijds ook gekoppeld en toch hielden ze ontzaglijk veel van elkaar. En was het niet zo dat haar ouders veel meer levenservaring hadden dan zij? Misschien waren ze daardoor wel beter dan zichzelf in staat de man te vinden die het beste bij haar paste. Ze was er in ieder geval van overtuigd dat haar vader niet de eerste de beste voor haar zou kiezen. Bovendien was hij van plan kennis te gaan maken met de familie. Ze zou die Hassan dus zeker nog zien. Niet iedere bruid en bruidegom werd dat gegund, er waren nog steeds paren die elkaar pas vlak voor de bruiloft voor het eerst zagen.

De zoon van een burgemeester. Betekende dat dat hij misschien wat moderner dacht dan de meeste mannen hier? Dat zij toch een redelijke bewegingsvrijheid zou hebben?

En als die Hassan haar nou helemaal niet lag? Was er dan nog een weg terug? Niet als ze, zoals haar vader blijkbaar wilde, nu al kennis ging maken met zijn familie. Dan kon ze niet meer terug. Dat zou een blamage zijn, zowel voor haar vader als voor de familie van de gedoodverfde bruidegom. Als die eerste officiële stap eenmaal was gezet zou ze zonder meer gedwongen worden te trouwen, ook al was het tegen haar zin.

Het probleem leek hopeloos. De enige weg die over leek te blijven was volledig blind te varen op het oordeel van haar vader. Maar in dit geval kon ze dat toch werkelijk niet opbrengen. Het ging om haar toekomst, om degene die de vader van haar kinderen zou worden. Over zoiets intiems kon ze toch niet gokken? Nee, daarvoor was ze te lang in het westen geweest. Wat de meeste meisjes hier in het dorp zonder meer zouden accepteren, wat ze zelfs een normale zaak vonden, kon zij echt niet opbrengen.

Een voor haarzelf totaal nieuwe sensatie golfde plotseling door Emel heen en ondanks haar verwarring voelde ze hoe een vreemde kalmte bezit van haar nam; een kalmte die in schrille tegenstelling stond met haar spontane, jeugdige overmoed die tot nu toe haar reacties bepaalde. Was ze in de afgelopen paar minuten werkelijk volwassen geworden? Was haar jeugd zo plotseling van haar

afgegleden? Haar vader zag haar in ieder geval klaarblijkelijk als een volwassen vrouw. Welnu, dan zou ze zich zo gedragen ook! Ze moest dit probleem eerst maar eens rustig van alle kanten bekijken voor ze reageerde. Ze moest vooral niet in paniek raken of haar gedachten er zomaar spontaan uitflappen, zoals ze tot nu toe altijd had gedaan. Iedere negatieve reactie van haar kant zou er alleen maar toe leiden dat haar vader zich ging verdedigen, dat hij naar overtuigende argumenten zou gaan zoeken en dat hij zich op die manier steeds meer ging vastbijten in zijn voornemen. Ze zou voorzichtig moeten manoeuvreren om een kansje te houden haar eigen toekomst te kunnen bepalen. Misschien was het helemaal niet nodig en had haar vader een prima keuze gedaan, maar toch...

'Het komt allemaal zo onverwacht. Ik wil er even rustig over nadenken. Wil je nog even wachten met het maken van een afspraak?' Er lag een smekende toon in Emels stem, maar de ogen waarmee ze haar vader aankeek stonden helder en waakzaam.

'Natuurlijk. Laat het maar even bezinken.'

Hij glimlachte vriendelijk en dit was voor Emel het sein om op te staan. Het gesprek was voorlopig geëindigd, het zou onverstandig zijn nu nog meer te zeggen. Bovendien voelde ze de zekerheid die zo plotseling bezit van haar genomen had even snel weer wegvloeien nu de spanning gebroken was. Ze liep naar buiten en ineens had ze het gevoel of haar benen van lood, haar knieën van elastiek waren.

De koe stond nog steeds bij de muur en het beest keek verstoord op toen Emel haar armen om haar nek sloeg en zich snikkend tegen haar aandrukte.

2

Een rilling kroop koud langs zijn wervels omhoog toen de jankerige muziek in melancholische vlagen op hem afkwam. Midden in de toegangspoort naar de flonkerende tunnel bleef Peter staan. Hij merkte niets van de drukte, niets van het geduw van de bonte massa die zich langs hem heen wrong. Zijn lichaam leek verdampt, zijn hoofd was leeg. Er was alleen de sensatie van het genieten, van de herkenning. Hij was thuis. Hij was terug in de Oriënt.

Voor hem lagen de duizenden winkeltjes van de Grand Bazaar. En hoeveel westerse toeristen hier ook rondliepen, er bleef toch die eigenaardige oosterse sfeer hangen waar hij zo van hield, waar hij meteen al hevig naar terugverlangd had nadat hij twee jaar geleden thuisgekomen was van zijn vorige bezoek. Hij haatte de drukte van grote steden, maar hier leek het net of de gehaaste mensenmassa's een eigenaardig soort rust uitstraalden. Dit was de enige stad ter wereld waar hij zich met plezier in het gewoel stortte en er bezweet maar toch verfrist weer uitkwam. Dat gevoel had hij twee jaar geleden gehad en het was nu weer helemaal terug.

Terwijl Peters lichaam langzaam weer tot leven kwam en zijn benen hem als vanzelf naar binnen leidden, ontsnapte hem een zucht van opluchting. Gisteren had hij nog gedacht dat alles in zijn herinnering veel fraaier en indrukwekkender geworden was, dat hij de werkelijkheid had opgeblazen tot een broze, op springen staande ballon. Hij was vreselijk teleurgesteld geweest toen hij de voorsteden binnenreed. Tientallen kilometers overvolle autoweg en een steeds dichtere en hogere bebouwing. De lelijke flats hadden hem grijnzend aangestaard en hij had de neiging gehad verder te rijden; om deze grauwe, naar dieselolie stinkende miljoenenstad zo snel mogelijk achter zich te laten. Maar hij had geweten dat het hart ervan anders was.

En nu stond hij in dat eeuwenoude hart van Istanbul, blij dat hij

gebleven was om een paar dagen op te kunnen gaan in deze krankzinnige botsing van culturen. Om zich te laten vervoeren in een glanzend gepoetste, vijftig jaar oude, knalgele cadillac, uit te stappen voor de deur van een hypermoderne MacDonald, de drukke straat over te steken, en dan ineens weer helemaal opgenomen te worden in een oosters mierennest waar de tijd honderden jaren had stilgestaan. Toen hij daarnet op het plein rond de moskee tussen de straathandelaren met hun krakkemikkige handkarren en hun vele soorten meloenen en alles wat verder maar handelswaarde leek te hebben slenterde, had hij het gevoel gehad precies hetzelfde mee te maken als de wandelaar die hier duizend jaar geleden had gelopen.

Langzaam liep Peter verder naar binnen. Links en rechts schitterde het goud hem tegemoet vanuit de overvolle etalages. Tientallen winkeltjes, van binnen allemaal even klein, met niets dan goud, goud en nog eens goud. Rijen armbanden, dicht aaneengeschoven over boven elkaar hangende staven en daaronder honderden oorhangers, broches en ringen. Hoewel hij helemaal niet van plan was iets te kopen, liet hij zich gewillig naar binnen lokken door de eerste de beste radpratende verkoper die vanuit de deuropening op hem afkwam. Het drong allemaal nog nauwelijks tot hem door, het was nog steeds of alles buiten hem om gebeurde, of zijn eigen wil vakantie hield.

De heerlijke koelte in de behoorlijk volle winkel bracht hem weer een beetje tot zichzelf.

'Komt u verder. Gaat u zitten.'

De man wees hem het enige krukje dat nog vrij was, helemaal achterin de winkel.

'Mag ik u thee of koffie aanbieden, mijnheer?'

De vraag werd gesteld in onberispelijk Engels.

'Graag. Thee alstublieft.' Pas nu merkte Peter dat hij echt dorst had.

Terwijl de bestelling werd doorgegeven aan een theebezorgertje buiten, keek Peter op zijn gemak rond. Hij was hier duidelijk de enige westerse toerist. De klanten die geholpen werden waren Turkse echtparen. De ietwat gedrongen, nogal fors gebouwde man die het dichtst bij hem stond wees een aantal massief gouden armbanden aan en Peter zag hoe zijn tengere vrouwtje ze een voor een paste. De

verkoper schoof iedere nieuwe armband een eindje over een afgeknipt stuk van een nylonkous dat hij eerst om haar hand had gedaan, sloeg de kous daarna dubbel, over de armband heen, en trok hem naar achteren. De armband, die op het oog veel te nauw had geleken, gleed op die manier strak maar gemakkelijk over het breedste deel van de knobbelige hand. Het afdoen ging op dezelfde manier. Echt nieuw was dit niet voor de vrouw want ze droeg zeker al een stuk of zes, zeven soortgelijke armbanden rond haar linker pols. Toen haar man tevreden leek, diepte hij een paar smallere exemplaren op uit zijn zak. Die wilde hij inruilen. Net als de nieuwe werden ze nauwkeurig gewogen, waarna het afrekenen begon. Hoewel de goudprijs op een bord achter de toonbank stond, werd er een krant vanonder de vitrine opgediept, en Peter zag hoe de beide mannen een tabel bestudeerden. De klant keek van de krant naar het bord en knikte. De verkoper rekende de prijs voor, waarbij hij de klant mee liet kijken op zijn calculator en Peter zag tot zijn stomme verbazing dat beide partijen het meteen eens waren. Vreemd. Als hij bij zijn vorige bezoek iets had geleerd, was het wel dat je hier in de bazaar altijd stevig moest afdingen. In die paar jaar kon dat toch nauwelijks veranderd zijn?

Peter zag hoe het vrouwtje, dat er tijdens het afrekenen afwach- tend en een beetje teruggetrokken bij had gestaan, met een blij- e glimlach de armbanden om haar pols schoof, waarna ze haar arm omhoog bracht en er rinkelend van stond te genieten. Haar man probeerde ongeïnteresseerd te doen, maar het was duidelijk dat hij blonk van trots. Hij had zijn vrouw gelukkig gemaakt en thuis zou zij zijn status weer wat nadrukkelijker bevestigen.

Het echtpaar was nog maar nauwelijks de winkel uit of het jongetje van de thee glipte naar binnen. Hij hield Peter een fraai bewerkt koperen blad met daarop een paar kleine glaasjes op porseleinen schoteltjes voor en Peter nam er een af. Nadat hij ook de andere klanten een glaasje thee aangeboden had, verdween de jongen weer even rap als hij gekomen was. Peter nam een gulzige slok en meteen herinnerde het aparte aroma hem eraan dat dit geen thee was om zomaar weg te spoelen. Rustig genoot hij van de rest, voor hij opstond om naar de vitrine met kostbaarheden te lopen. Aangestoken

door de kooplustige klanten in de winkel die op een of andere manier iets van vertrouwen uitstraalden, had Peter besloten dat hij best iets aardigs voor Angelique kon kopen.

Zijn gedachten dwaalden terug naar het afscheid. Naar die treurige ogen waarin zo duidelijk haar gevoelens voor hem af te lezen waren geweest toen hij haar had verteld dat hij besloten had de reis van zijn leven te gaan maken. Alleen. Ze waren al jaren bevriend, maar de laatste maanden was er iets veranderd in haar houding. En dacht hij zelf de laatste tijd ook niet vaker aan haar dan normaal was voor gewone vrienden? Misschien wel, maar dat kriebelige in zijn binnenste was er niet, nog niet tenminste... Wat hij voor haar voelde was niet te vergelijken met die heerlijk stormachtige affaires waarvan hij zo eens in het jaar het willige slachtoffer was. Maar die hadden dan ook nooit langer dan een paar maanden geduurd, bedacht hij, terwijl een grijns over zijn gezicht trok. Hij boog zich over de vitrine en probeerde zich voor te stellen hoe de verschillende exotisch aandoende oorbellen haar zouden staan. Was ze wel het type voor zoiets? Droeg ze eigenlijk wel eens oorbellen? Gek, hij had er nooit op gelet en het lukte hem absoluut niet, het zich voor de geest te halen. Stom eigenlijk, hij kon moeilijk verwachten dat ze speciaal voor hem gaatjes in haar oren liet prikken. En van clips hadden ze hier duidelijk nog nooit gehoord, hij zag er tenminste niet een. Hij besloot de gok toch maar te wagen en wees een paar aan. Het waren tamelijk lange hangers die er tussen de misschien wat opzichtige andere paren opvallend sjiek uitzagen. De verkoper haalde ze tevoorschijn en legde ze in zijn handpalm. Ze waren werkelijk apart en veel lichter dan hij had verwacht. Het fijne, fraai bewerkte goud was zo gebogen dat het veel dikker leek dan het was. Peter wees naar de weegschaal en toen hij het gewicht aflas rekende hij snel uit wat ze hem ongeveer zouden kosten. In zichzelf lachend bedacht hij dat hij deze voor hem vreemde gewoonte hier wel weer heel snel had aangeleerd. Thuis zou hij zonder blikken of blozen de prijs betaald hebben die men vroeg; hij keek echt niet op een paar tientjes, zeker niet als het was voor iemand als Angelique. Maar hier was hij constant bedacht op overvragende winkeliers en wilde hij voor zichzelf zo snel mogelijk een reële prijs in zijn hoofd hebben.

'Hoeveel karaat is dit?'

'Veertien, mijnheer. Bijna alle kettingen en oorbellen zijn veertien karaat. De armbanden zijn tweeëntwintig karaat.'

Nog goedkoper dus, dacht Peter. Hij was uitgegaan van een hoger goudgehalte.

'Wat kosten ze?'

'Wilt u betalen in lira's of in ...'

'In euro's graag als dat kan.'

Het kon. Er werd snel gerekend en het antwoord verbaasde hem.

'Vijfzeventig euro, mijnheer.'

'Zoveel? Mag ik uw rekenmachine even?' Uit zijn hoofd kwam hij op een euro of dertig, vijfendertig. Maar misschien had hij zich verrekend. De machine gaf iets meer dan tweeëndertig euro aan.

'Volgens mij is dit de waarde.' Hij toonde het bedrag aan de verkoper. Die glimlachte een beetje meewarig.

'Dat is de goudwaarde, mijnheer. Daar moet u het arbeidsloon nog bij optellen.'

'Neem me niet kwalijk, maar volgens mij ging u daarnet met die armbanden wel uit van alleen de goudprijs.'

De man bleef onverstoorbaar en antwoordde geduldig: 'Die armbanden zijn gegoten, daar zit vrijwel geen werk aan. Maar deze oorbellen zijn helemaal met de hand gemaakt. Daar zit uren werk in.' Terwijl hij sprak toonde hij Peter de friemelige details die inderdaad wezen op een heleboel pietepeuterige arbeid.

Juist ja, dacht Peter nuchter. Toch pingelen dus! Handwerk of geen handwerk, dit verschil was te groot. Arbeidsloon was hier nu eenmaal een heel ander begrip dan thuis.

Hij schudde zijn hoofd en zei: 'Ik bied u vijfenveertig euro.'

De verkoper veegde de oorbellen met een droef gebaar naar zich toe. 'Daar kan ik ze zelf niet voor kopen, mijnheer.'

'Jammer.' Peter haalde zijn schouders op en maakte aanstalten, weg te lopen.

'Een ogenblikje, mijnheer. Als we het verschil nu eens delen?' Hij krabbelde snel een berekening op een stukje papier. 'Zestig euro is beslist niet duur.'

Peter grinnikte zachtjes. Het gevoel begon weer terug te komen en

veel sneller dan hij had verwacht. Bij zijn vorige bezoek had hij het handelen behoorlijk goed in de vingers gehad, beter dan menigeen van het gezelschap waar hij toen mee op stap was. Hij was nooit echt gesneden, iets wat sommige anderen van de groep echt niet konden zeggen. Hij trok zijn gezicht weer in de plooi en draaide zich, schijnbaar aarzelend, om.

'Vijftig en geen euro meer.' Het klonk een tikje verveeld, alsof hij eigenlijk al had afgezien van de koop.

'Zestig.'

'Sorry.' Peter maakte een spijtig verontschuldigend gebaar en liep nu echt in de richting van de deur.

'Goed,' hoorde hij achter zich. 'Vijftig euro.'

Hij draaide zich glimlachend weer om, rekende af en schudde de verkoper bij het afscheid de hand.

'U hebt een goede prijs gemaakt, mijnheer. U bent hier zeker vaker geweest?'

Peter wist dat de opmerking bedoeld was om zijn ego te strelen. Hij was er nog niet zo van overtuigd dat hij echt op het laagste niveau zat. Maar afgezet was hij in ieder geval niet, in Nederland zouden zulke hangers, als ze al ooit te koop werden aangeboden, een veelvoud van deze prijs moeten opbrengen. Hij was eigenlijk best een beetje tevreden met zichzelf. Een origineel cadeau en het pingen zat weer in zijn bloed, wat wilde hij nog meer?

Nu Peter de smaak van het afdingen weer helemaal te pakken had, stortte hij zich genietend in de drukte van de smalle zijstraatjes. De winkeltjes hier hadden nauwelijks de grootte van zijn badkamer en de meeste snuisterijen lagen dan ook uitgestald op het plaveisel ervoor. Overmoedig bood hij op allerlei prullaria. Het ging hem meer om het spel dan om de spullen en zelfs voor een halve euro liet hij de koop soms afketsen. De winkeliers bleven er even vriendelijk onder en na een mislukt handeltje probeerde de buurman hem meteen weer aan te klampen en naar binnen te lokken met thee. Lachend weerde hij af, wetend dat hij verkocht zou zijn als hij eenmaal binnen zou zitten. Je moest van een hardere steensoort zijn dan het onyx dat talloze winkeltjes van boven tot onder vulde om na het dan volgende gezellige babbeltje niet met een vaas, een schaakbord of desnoods

een zachtgroen doorschijnend ei te vertrekken.

Plotseling stond hij weer in een ruimere gang. Met een beetje fantasie kon je het zelfs een plein noemen. In het midden stond een oude pomp met een roodkoperen kap in de vorm van een omgekeerde ui, met op de punt een blinkende halve maan. Het dak van de bazaar werd hier extra ondersteund door twee rijen pilaren. Overall hingen handgeknoopte kleden. Niet alleen in de felverlichte etalages, maar ook tegen de gevels en tussen de pilaren hingen er tientallen. Ook in de straatjes aan zijn rechterkant zag Peter nog een heleboel tapijtwinkels. Tegenover hem kwam een steegje op het plein uit waar allemaal koperen voorwerpen verkocht werden. Het licht van honderden lampjes weerkaatste op het glimmend gepoetste oppervlak van vreemd gevormde potten, kannen en schalen. Samen met de kleden, waarin dieprode en donkerblauwe tinten de boventoon voerden, zorgden ze voor een exotische, sprookjesachtige sfeer.

Het was hier een oase van rust vergeleken met de steegjes met naar souvenirs jagende toeristen achter hem. Terwijl hij langzaam het plein rondwandelde en de omgeving in zich opzoog, klampten jongetjes hem aan in de hoop hem naar een van de winkels te lokken en zo wat provisie op te strijken.

'Teppiche kaufen, mein Herr?'

'You want to buy carpets, sir?'

'Tapis, monsieur?'

Peter negeerde de uitnodigingen met een vriendelijk handgebaar, want hij wist dat een enkel woord zou leiden tot een vlotte verkoop-babbel en daar had hij even geen zin meer in. Misschien kocht hij nog wel een kleed, maar nu nog niet. Het zou best kunnen dat ze in het binnenland nog veel mooiere exemplaren hadden dan hier. Hoe verleidelijk het ook was nu de koopwoede hem te pakken had, het was verstandiger te wachten. Desnoods kon hij hier op de terugweg ook nog wel kopen. Na een poosje lieten de jongetjes hem met rust en kon hij ongestoord rondkijken.

In gedachten verzonken slenterde Peter even later de hoek om, turend naar een kleed, hoog tegen de muur. De kleuren harmonieerden wonderwel met de in rood en blauw beschilderde boog van de overkapping. Meteen stond hij met een ruk stil en zijn bovenlichaam

deinsde in een reflex achteruit. Een hollende figuur met een blad vol theeglaasjes schoot recht op hem af. Een botsing leek niet meer te vermijden en automatisch kneep hij zijn ogen dicht en zette zich schrap om de klap op te vangen. Toen hij - nog in dezelfde fractie van een seconde - zijn ogen weer open deed, zag hij tot zijn stomme verbazing hoe het jochie hem met een sierlijke boog ontweek, vrolijk lachend om Peters ontstelde gezicht. Het glimmende koperen blad, dat hing aan drie beugels die eindigden in een kapje met een ring waaraan het met één vinger vastgehouden werd, zwierde door de lucht, gevaarlijk schuin, maar ook het gerinkel van brekend glas bleef uit. Sterker nog, zo te zien werd er zelfs geen druppel thee gemorst.

'Een vakman met zijn acht jaar,' mompelde Peter voor zich uit, terwijl hij de jongen wat verdwaasd nastarde. Als hij hem dat na moest doen zouden de glaasjes alle kanten opvliegen. Hij zag hoe het knaapje zich een eind verder nog een keer omdraaide en vrolijk naar hem zwaaide. Lachend zwaaide hij terug.

Met een door en door tevreden gevoel verliet Peter de Grand Bazaar ergens aan de achterkant. Knipperend tegen het felle zonlicht bleef hij staan. De straat voor hem verdween naar beide kanten tussen hoge, verwaarloosde gebouwen en hij had er geen idee van welke kant hij op moest. Hij liep een eindje naar rechts, tot hij de ergste drukte uit was, en in de schaduw van de verweerde muur van de bazaar haalde hij zijn kaart te voorschijn. Toen hij eindelijk dacht dat hij de plek waar hij stond gevonden had, lieten zijn ogen de kaart los en keek hij omhoog... recht in een paar grauwe, zwartbesnorde gezichten, overdekt met vettige vegen. Hij was ingesloten door een groepje haveloos uitziende mannen. In een flits zag hij het weer voor zich: zijn opleiding op de politieschool, de nagebootste roofovervallen. Onopvallend zochten zijn ogen naar de beste dekking. Uiterlijk bleef hij kalm, op en top de getrainde politieman, voorbereid op de eerste beweging, maar van binnen voelde hij zijn hart bonken en zijn maag samentrekken. Waarom was hij niet op de gewone wegen gebleven? Waarom moest hij zo nodig deze achterbuurt opzoeken? Terwijl hij de man die het dichtst bij hem stond goed in de gaten hield, deed hij voorzichtig een stapje achteruit in de richting van de

muur, om zo zijn rug beter gedekt te houden.

Hoe zou het beginnen? Zouden ze hem simpelweg bedreigen met een mes of werd het een duwpartij tot ze zijn portefeuille gerold hadden? Hij aarzelde. Moest hij afwachten tot hij een gaatje in hun omsingeling zag of zou hij ze overbluffen en er zich meteen uitslaan? Maar wat dan? Wat gebeurde er hier in deze achterbuurt als een toerist een Turk tegen de grond sloeg? Iedereen wist hoe heetgebakerd deze mensen konden zijn. Hij rilde bij de gedachte.

'Kan ik u helpen?' De stem klonk vriendelijk.

De anderen, die er tot nu toe vrijwel roerloos bijgestaan hadden, ondersteunden de vraag nu door te wijzen in de richting van de straatjes in de verte, hun vingers slingerend door de lucht als om een route aan de duiden. Ook zij wilden hem duidelijk behulpzaam zijn, maar ze spraken waarschijnlijk geen Engels of Duits.

Peter keek naar de man die het woord tot hem gericht had. In het verweerde gezicht blonken een paar open, vriendelijke ogen. Achter hem was de straat nog steeds oud, de gebouwen vervallen, maar ze leken opeens veel minder luguber.

Terwijl zijn adem sissend ontsnapte, wees Peter naar de kaart en daarna in de verte.

'Ik wil hier graag naar toe.' Zijn stem klonk schor en hij slikte een paarmaal terwijl hij op de kaart een zijtak van de Bosporus, die dwars door het oude centrum liep, aanwees. Van daaruit zou hij gemakkelijk de weg kunnen vinden naar de Blauwe Moskee en de andere beroemde gebouwen die hij nog eens wilde bekijken. Die omgeving stond voor vandaag nog op zijn verlanglijstje. Bovendien had zijn maag hem er daarstraks aan herinnerd dat de laatste maaltijd alweer een poosje geleden was en hij wist dat er in die buurt talloze restaurantjes waren. Dat hongergevoel was nu trouwens wel even helemaal weg. De schrik van zo-even was zware kost geweest.

De Turkse mannen bogen zich nu allemaal over de kaart, maar ze kwamen zelf ook niet uit de wirwar van steegjes op het papier en dus wezen ze maar naar rechts, volgden de bocht die de weg naar links maakte met hun arm en beduiden hem dat hij ergens aan het eind van deze weg weer rechtsaf moest slaan.

Opgewekt ging Peter heuvelafwaarts. Om hem heen krioelde het

van de mensen, het was hier nog veel drukker dan in de bazaar. Hij zwenkte om waterverkopers, oude mannen op krukjes achter weegschalen, parfumventers en textielsjacheraars die hun bloesjes, ondergoed en sokken midden op straat op een deken uitspreidden, heen. Af en toe werd de weg vrijgemaakt voor een luid toeterende auto die zich minder dan stapvoets door het gedrang probeerde te wurmen. Verderop werden de straatjes steeds nauwer, tot er ten slotte nauwelijks nog auto's door konden. Waar ze niet verder konden, stonden kleine vrachtwagentjes tegen de gevels gedrukt. Grote pakken werden overgeladen op de kromgebogen ruggen van menselijke lastdieren die daarna schreeuwend om ruimte verdwenen in nog smallere steegjes. Peter keek ze na met een mengeling van bewondering en medelijden. Hij bleef ondertussen heuvelafwaarts lopen. Ongetwijfeld zou het water daar beneden ergens zijn, want ook hier zou het waarschijnlijk niet tegen de berg op stromen, maar ondertussen was hij er beslist niet meer zeker van of hij echt nog wel de goede weg volgde.

Min of meer toevallig kwam hij uit bij de toegangspoort tot weer een overdekte bazaar.

'Het wordt vandaag wel mijn marktdag,' murmelde hij zachtjes voor zich uit terwijl hij toch maar naar binnen sjokte. Meteen ving zijn neus de sterke geur op van vreemde kruiden. Het maakte dat het hongerige gevoel weer helemaal terugkwam en het water liep hem in de mond toen hij verderop een langzaam ronddraaiend spit tegen een roodgloeiende achtergrond ontdekte. Zijn benen kregen ineens weer energie. De kebabverkoper sneed geduldig dunne reepjes vlees van het spit, vulde er een flinke homp brood mee en deed er een beetje sla en wat donkerrode kruiden bij. Terwijl Peter smakelijk hapte van zijn broodje kebab, keek hij op zijn gemak rond. Hij ontdekte nu pas de oorzaak van de sterke geur die hier overal hing. Een meter of vijftien van hem vandaan zag hij een winkel waarvoor een heleboel zakken met kruiden uitgestald stonden. De grauwe jute zakken stonden dicht tegen elkaar, elk ongeveer een meter hoog en boven de omgeslagen randen staken de kruiden in puntige hoopjes omhoog. Vale geelbruine kleuren werden afgewisseld met fel groen, paarsig rood en zelfs helder oranje. Dieper in de winkel zag hij een paar

donker gebeitste kasten en allerlei potten en blikken in keurige rijen op schappen langs de wand. De inrichting deed een beetje denken aan een ouderwetse drogisterij. Verderop ontdekte hij nog een paar van zulke winkels. Het viel Peter op dat hier vooral veel Arabisch geklede mensen hun inkopen deden: mannen in lange witte gewaden, vergezeld door vrouwen - vaak meer dan één - in zwarte kleding en zwaar gesluierd. Juist door hun sluiers vielen ze op. Istanbul mocht dan nog zo oosters aandoen, de donkere, ruim vallende hoofddoeken die de meeste wat oudere vrouwen nog wel droegen lieten het gezicht helemaal vrij. En de meeste jonge vrouwen droegen helemaal geen hoofddoek.

Voor Peter er erg in had, was hij de kruidenbazaar al weer uit en het verkoelende briesje aan de andere kant vertelde hem dat het water niet ver meer kon zijn.

Even later slenterde hij langs het water en vulde zijn neus zich met de geur van gebakken vis. Op een gevaarlijk schommelend bootje aan de kade werd de vis boven een houtvuur in grote koekenpannen gebakken. Zijn honger was door het broodje kebab al wel een beetje over, maar de geur was te verleidelijk. Tussen de andere klanten boog Peter zich voorover met een klein bedrag aan bankbiljetten in zijn hand en het geld werd prompt verwisseld voor een stuk brood met een vis.

Midden op de Galatabrug staarde Peter over het water. Intens genoot hij van zijn vis en van het uitzicht. Hij had dat hele eind niet voor niets gereden. Vooraf in Nederland was hij een beetje bang geweest dat Istanbul tegen zou vallen nu hij alleen reisde; de vorige keer was hij immers met een hele groep geweest. Maar niets was minder waar. Het leek wel of de indrukken nog talrijker en vooral indringender waren nu hij ze in z'n eentje moest verwerken. En dit keer zou het niet bij Istanbul blijven! Dit keer had hij wat langer de tijd en wilde hij ook het binnenland verkennen. Dromerig staarde hij naar het drukke scheepvaartverkeer, naar de roet uitbrakende schoorstenen met op de achtergrond de haremverblijven van het paleis van de vroegere sultans. Hij voelde zich een gelukkig mens.

3

Met een kalm gangetje reden ze het dorp binnen. Emel had haar vader zo ver gekregen dat ze eerst een kijkje gingen nemen in Gölcük voordat ze hem antwoord zou geven op de grote vraag. Een officiële uitnodiging betekende immers automatisch dat ze akkoord ging en ze wilde eerst wel eens zien waar ze terecht zou komen en wie die Hassan Yastiman eigenlijk was.

Haar vader was heel begrijpend geweest en het leek er zelfs op dat hij blij was dat ze het zo wilde. Misschien voelde hij zich toch een beetje schuldig dat hij nooit eerder met haar over haar toekomst had gesproken en kreeg hij nu pas in de gaten dat ze er helemaal op had gerekend in Nederland te blijven. Hoe dan ook, hij stond erop alleen met haar naar het vreemde dorpje te rijden; haar moeder en haar grootvader moesten thuisblijven. Dat hielp nog weer iets om het zo onofficieel mogelijk te houden; een 'toevallige' ontmoeting tijdens een ritje door het dorp. Want ze was er vast van overtuigd dat haar vader het zo geregeld had dat ze haar aanstaande van dichtbij zou kunnen zien. Hem spreken zou onmogelijk zijn, wist Emel. Dat zou weer te veel op een officiële kennismaking lijken.

Ze schrok op uit haar gedachten. Haar vader had iets tegen haar gezegd, maar de woorden waren niet tot haar doorgedrongen.

'Sorry, wat zei je?'

Hij lachte. 'Helemaal in gepeins verzonken? Ik vroeg je alleen maar hoe je het dorp vindt.'

Ze keek om zich heen. 'Wat moet ik er van vinden? Het lijkt me net zoiets als Selime.'

Haar vader leek tevreden met het antwoord, hij knikte goedkeurend. Hij wist dat ze dol was op Selime, dat ze iedere vakantie weer genoot van het dorp en de mensen die er woonden.

Maar ze had dit antwoord eigenlijk alleen maar gegeven om hem tevreden te stellen. De werkelijkheid was dat Gölcük armoedig en

troosteloos op haar overkwam. De lemen huizen leken haar hutten vergeleken met de ruwe stenen huizen van haar eigen dorp. Zo te zien waren ze even groot en ook hier waren er de binnenplaatsjes met wat koeien of geiten en drogende was, waren er de lachende kinderen en leek de bevolking op het eerste gezicht erg vriendelijk. En toch... dit was voor haar een heel andere wereld, een wereld waar ze liever niet wilde wonen. Misschien kwam het nog meer door de omgeving dan door het dorp zelf. Op weg hierheen waren ze over een eindeloze vlakke gereden. Overal was men bezig graan te oogsten, dus vruchtbaar was de grond zeker. Maar hier zou ze geen uren naar de magnifieke natuur kunnen kijken, hier was niets dan eentonigheid.

Ze riep zichzelf tot de orde. Zo moest ze niet denken. Ze moest proberen de goede kanten te zien. En ze kende het dorp nog helemaal niet. Waren degenen die hier woonden niet veel belangrijker dan het materiaal waarvan ze hun huizen hadden gebouwd? Als hier haar toekomst lag, dan waren het de mensen waarmee ze op moest trekken en was het het land waarvan ze voor een groot deel afhankelijk zou zijn. En als ze haar vallei miste, dan ging ze toch gewoon bij haar eigen familie op bezoek? Zo ver was het niet. Nederland was duizenden kilometers verder en toen ze er nog op rekende dat ze daar zou trouwen en kinderen krijgen, hadden de vallei en haar familie in Selime geen enkele rol gespeeld.

Ze probeerde met andere ogen rond te kijken. Veel tijd kreeg ze daar niet voor want even later minderde haar vader vaart en stootte haar met zijn elleboog in de zij.

Een eindje voor hen uit zag ze een groepje druk gebarende jongemannen. Eén van hen was duidelijk de leider. Zijn manier van doen had iets bevelends en zijn postuur onderstreepte dat nog eens. Hij was zeker een kop groter dan de anderen.

'Dat is Hassan, die grote vent die boven de anderen uitsteekt,' hoorde ze haar vader zeggen.

Zonder haar hoofd al te opvallend in de richting van de mannen te draaien nam ze hem op. Zijn bravoure kwam niet sympathiek op haar over. Het leek wel of de anderen wat kruiperig deden. Was hij alleen maar de leider omdat hij sterk was en de zoon van de burgemeester?

Of zouden ze hem toch wel degelijk zien als de gespierde en slimme vriend die voor hen door dik en dun zou gaan en zag zij overal spoken?

Een van de mannen wees in hun richting en Hassan Yastiman draaide zich om. Nu kon ze hem in het gezicht kijken. Ze glimlachte. Hij was bepaald niet lelijk. Zijn gezicht was ruw en had grove trekken, wat nog onderstreept werd door een litteken dat dwars over zijn wang liep, maar dit was een gezicht dat hoorde bij het zware postuur. En zij had een beetje een zwak voor grote mannen. Alleen mocht hij wel een beetje zorg aan zijn uiterlijk besteden. Zijn snor moest nodig geknipt worden en zijn haar was te lang en vettig. Hier lag nog een taak voor haar, bedacht ze. Ze kreeg al binnenpretjes als ze er aan dacht. Als ze hem zover kon krijgen dat hij een beetje meer aandacht aan zijn uiterlijk besteedde, zou hij er beslist ook meer uitzien als een achtentwintigjarige. Ze was er ondertussen achter dat dat zijn leeftijd was, maar zoals hij daar stond leek hij een stuk ouder.

Ze kwamen steeds dichterbij en ze kon zijn trekken nu beter onderscheiden. Toen ze vlak naast het groepje waren keek hij haar recht aan en ineens was haar tevreden gevoel verdwenen. Het was of scherpe ijskristallen door haar bloedbaan opstegen en in haar nek bleven steken. Ze rilde. Ze keek in een paar gruwelijk wrede ogen!

Snel wendde ze haar hoofd af en op hetzelfde moment hoorde ze door het geopende zijraampje een van de mannen opzettelijk luid zeggen: 'Lekker bruidje, Hassan.'

Het was of ze ineenschrompelde. Het waren niet de woorden zelf, het was de achterliggende betekenis die met een klap tot haar doordrong. Het was niet geheim gehouden, er was gekletst. Dat betekende dat ze niet alleen haar vader, maar ook de familie van Hassan zwaar zou beledigen als ze weigerde. Als het alleen tussen haar en haar vader ging was het wel erg, maar dan zou het nog kunnen. Haar vader en zij hielden te veel van elkaar om zich, zelfs door zoiets, definitief uit elkaar te laten drijven. Maar nu zou alle smaad door iedereen in zijn richting gegooid worden. Hij zou zich onmogelijk maken. Iedereen zou hem verwijten dat hij zijn dochter niet goed had opgevoed, dat hij haar niet had geleerd respect te tonen. Van meest gevierde man in het dorp zou hij afzakken tot de meest verguisde.

Het leven zou voor hem onmogelijk worden in Selime.

Wat moest ze doen? Haar hart schreeuwde nee, maar dat ene woordje uitspreken was onmogelijk.

Op de terugweg keek haar vader steeds weer haar kant uit. Hij wilde niets vragen, het was haar beurt om iets te zeggen. Maar ze zweeg; het hele eindeloos lijkende stuk naar huis bleef ze zwijgen. Zonder iets te zien, zonder met haar ogen te knippen, staaarde ze recht voor zich uit. Ze bewoog pas weer toen ze de groene kloof zag.

Tot stomme verbazing van haar vader stapte ze snel uit en rende meteen in de richting van de rivier. Ze liep langs het snel stromende water en waar de struiken en bomen helemaal tot in de rivier groeiden ging ze een paar meter van de oever lopen en volgde ze een klein paadje door het dichte struikgewas. Na een paar honderd meter stond ze stil en keek omhoog. Boven haar was door de struiken heen nog net het topje van de massieve wand te zien. Verder was alles groen rondom haar. Gejaagd zochten haar ogen de schuine helling rechts van haar af en even later leek ze gevonden te hebben wat ze zocht. Ze boog een paar takken opzij en volgde een nauwelijks zichtbaar paadje. Het leek op een smalle, natuurlijke trap. En dat was het dan ook, alleen was de trap niet natuurlijk, maar meer dan duizend jaar geleden uitgehakt door mensenhanden. Het klimmen ging in het begin heel geleidelijk en gemakkelijk, maar even later werd het moeilijker. De treden hadden plaatsgemaakt voor ruwe brokken steen waartussen dichte struiken woekerden. Nergens was meer iets van een pad te bekennen. Hijgend stond Emel even later voor een glad stuk kaarsrechte rotswand. Op deze plaats had de massieve steen het verloren van de gemengde krachten van zon en regen. Een deel van de trap was, samen met tientallen meters van de rots waar hij in uitgehouden was, naar beneden gestort. Zonder een ogenblik te aarzelen sloeg Emel rechtsaf en klauterde verder naar boven. Het was duidelijk dat ze hier de weg wist. Een paar minuten later, nadat ze een ruime boog gemaakt had, waren ze er weer, de treden. Het waren er nog maar een paar en ineens stond ze op vlak terrein. Pas nu was de ingang te zien van wat eens een kerk geweest moest zijn.

De toegangspoort was een paar meter verdiept in de rots uitgehouwen en boven en aan weerszijden van de ingang waren in vaagbruine tinten nog de muurschilderingen te zien die eens de kerkdeur omzoomd hadden. Een paar meter links van de deur waren vlak naast elkaar twee gaten gehakt die de vorm hadden van klassieke kerkramen: hoog en smal, met van boven dezelfde boogvorm als de deuropening. Het front van de kerk had een breedte van zeker tien meter en over die hele breedte liep de rots hier vlak, een meter of vijf diep. Midden op dit plateau, waar niets dan wat laag onkruid groeide, ging Emel zitten, net in de schaduw, de scherpe afscheiding van het zonlicht vlak voor haar voeten. Een diepe zucht ontsnapte aan haar lippen terwijl ze de omgeving in zich opnam. Het was nog niets veranderd en toch moest het al minstens vier jaar geleden zijn dat ze hier voor het laatst was geweest. Als klein kind had ze dit plekje al ontdekt, maar nooit had ze er met iemand over gesproken. Dit was haar domein, hier kon ze alleen zijn en het ging niemand iets aan dat ze hier haar kleine en grote verdrietjes weghulde. Want telkens weer was dit haar toevluchtsoord geweest. Als ze zich ongelukkig voelde kwam ze hier tot rust, als ze problemen had leken die zich hier op te lossen. In al die jaren had ze nog nooit een spoor van een andere bezoeker gezien en dat was eigenlijk geen wonder. Deze kerk lag hoger dan alle andere kerken en de enkele verdwaalde toerist die misschien de trap bij toeval ontdekte, dacht waarschijnlijk dat, als er dan al iets geweest was, dit ingestort was daar waar de treden ophielden. En de meeste dorpelingen waren totaal niet geïnteresseerd in de kloof. Als ze deze richting al uitkwamen was het vanwege de vis in de rivier en bleven ze beneden. Misschien keek zij er ook wel met andere ogen naar dan haar dorpsgenoten, tenslotte kwam zij hier alleen maar in de vakanties en dan leek alles telkens weer nieuw. Dan vroeg deze omgeving er gewoon om, door haar ontdekt te worden.

De absolute stilte die hier heerste bracht Emel weer wat tot zichzelf en even later stond ze op en ging de opening in de rotswand binnen. Ze lette niet op de hier opvallend gave, veelkleurige schilderingen van bijbelse taferelen die vooral het plafond sierden, maar sloeg meteen linksaf. Nadat ze het raam gepasseerd was, werd de schemer dieper en vrij plotseling werd het plafond een stuk lager. In

de achterste hoek lag een grote steen en zonder aarzelen ging Emel daar op af en sprong er lenig bovenop. Haar hoofd leek te verdwijnen in de zoldering en zelfs als je er op dit moment naar zou kijken, kon je het gat niet zien waardoor ze zich nu optrok; het leek onderdeel van de schaduwen in het binnenste van dit godshuis. Dit plekje had ze zelf pas ontdekt toen ze hier al jaren kwam.

Ze drukte zich verder op en kwam in een vierkante ruimte van behoorlijk grote afmetingen. Door een paar kleine openingen, hoog in de wand, kwam het daglicht in bundels binnen waardoor er net genoeg licht was om je te oriënteren. Hier, in het halfduister, voelde ze de ellende langzaam verder van zich afglijden. Was deze plek hiervoor bedoeld, was hij vroeger ook gebruikt om te mediteren, om alleen te zijn met God? Ze wist het niet en in wezen interesseerde het haar ook niet. Als het maar werkte, net als toen ze zich zo verward had gevoeld toen ze voor het eerst ongesteld was geworden en haar moeder haar had verteld wat de betekenis daarvan was. Ondanks het feit dat ze zich helemaal niet blij voelde, glimlachte ze bij de herinnering. Ze was vrouw geworden, ze kon kinderen krijgen. Dat alles had haar destijds vreselijk verward. Ze voelde zich nog kind en het feit dat ze zwanger zou kunnen raken ging haar voorstellingsvermogen ver te boven. Hier was ze tot rust gekomen, hier had ze het feit niet alleen geaccepteerd, maar wist ze er ook mee om te gaan. Het was net geweest of ze als klein meisje naar boven was geklauterd en als vrouw weer afgedaald.

Emel liet zich zakken, haar benen in kleermakerszit onder zich gevouwen, haar gezicht in de richting van de heldere openingen schuin boven haar. Ze was net tussen twee bundels gaan zitten, zodat de stralen haar niet konden verblinden. Al na een paar minuten kreeg ze het gevoel of haar gedachten wegzakten, of haar hoofd leeg werd. Een hele poos bleef ze zo zitten, weg van de wereld, weg van zichzelf.

Toen haar hoofd zich langzaam weer vulde, leek het of de stukjes van de puzzel vanzelf op de goede plaats kwamen. Ineens leken de problemen veel minder groot. Ze wist wat haar te doen stond!

Met trage bewegingen stond ze op, liet zich door het gat zakken en wandelde even later rustig naar buiten. Toen ze weer in de warme

zon stond, lachte ze hardop en wierp haar armen omhoog in een gebaar alsof ze gehuldigd werd als overwinnaar van een sportwedstrijd. Zo voelde ze zich ook een beetje, ze had het idee op een belangrijk probleem de overwinning te hebben behaald. Misschien was dat wat overdreven, maar ze zag in ieder geval mogelijkheden om dat ellendige huwelijk voorlopig te omzeilen. In een roes trok ze provocerend haar blouse over haar hoofd en wierp die in de struiken. Met haar blote rug ging ze tegen een grote steen zitten, haar gezicht opgeheven naar de zon, een glimlach om haar mond. Ze voelde de warme stralen op haar blote borsten en juist daardoor kreeg ze nog meer het idee dat ze de wereld weer aankon. Als Turkse vrouw zondigde ze nu immers opzettelijk en uitdagend tegen een van de belangrijkste regels van haar godsdienst en haar cultuur. Je diende je lichaam bedekt te houden, iets ergers dan wat ze nu deed was ondenkbaar.

Ze keek om zich heen. Hoewel zijzelf naar alle kanten kon kijken, wist ze dat niemand haar zou kunnen zien. Genietend bleef ze zitten. Ze was zich intens bewust van de zachte, koele bries op haar lichaam en met elke minuut die verstreek voelde ze zich sterker worden.

Toen ze thuiskwam merkte ze direct dat er een gespannen sfeer heerste. Haar moeder vluchtte naar de keuken en haar grootvader stond meteen op met een gemompeld: 'Laat de deur maar open, ik moet nog even naar Ali.'

Ze wist wat er aan de hand was: haar vader had verteld dat zij nog steeds niets had gezegd over de kennismaking met Hassan Yastiman waar hij zoveel moeite voor had gedaan. En ze was plotseling verdwenen en uren weggebleven. Nu verwachtte iedereen dat de bom zou barsten.

Het leek haar maar het beste zelf het initiatief te nemen. Ze zou zich niet in de verdedigende rol laten dwingen.

Vastberaden stapte ze de kamer binnen, keek haar vader recht in de ogen en zei vriendelijk: 'Dag pa. Neem me niet kwalijk dat ik ineens verdwenen was, maar ik moest even nadenken. Over Hassan Yastiman, dat begrijp je wel, hè?'

'Natuurlijk, maar waarom zei je dat niet even voordat je zo

plotseling verdween?' Zijn stem klonk erg streng maar hij gaf haar tenminste de kans zich te verdedigen.

'Dat was niet netjes van me. Maar ik voelde me zo vreselijk verward. Ik moest gewoon even alleen zijn.'

'Ja, ja, het is al goed. Maar heb je ondertussen een beslissing genomen?' Hij wilde het streng zeggen, maar de spanning in zijn stem was duidelijk te horen.

Pas nu ging Emel zitten en keek hem rustig aan.

'Ik wilde je vragen alles te regelen zoals je bedoeling was voordat ik zo plompverloren over mijn toekomst begon.'

Zijn blik was vragend. Wat bedoelde ze in vredesnaam? Zei ze nu dat ze met Hassan Yastiman wilde trouwen of zei ze dat juist niet? Het klonk alsof ze Hassan van zich afschoof en toch zeiden haar woorden dat hij verder kon gaan met zijn plannen voor het huwelijk. Of niet?

'Dus je trouwt volgend jaar met Hassan?'

'Ik geloof dat je me verkeerd begrijpt. Het was de bedoeling van oom Ercan en jouzelf om pas volgend jaar over het huwelijk te praten en kennis te gaan maken. Alleen omdat ik zelf over mijn toekomst begon is alles in een stroomversnelling terechtgekomen. Alles wat ik je nu vraag is, te doen of we het er niet over hebben gehad. Dit jaar heb ik zoveel aan mijn hoofd met het eindexamen en bovendien moet ik er nog een beetje aan wennen mezelf als een getrouwde vrouw te zien.' Ze wachtte even en vervolgde toen aarzelend, een smekende toon in haar stem leggend: 'Dat begrijp je toch wel? Ik ben gewoon nog een beetje in de war. Het komt allemaal zo onverwacht. Laat me alsjeblieft eerst een poosje tot rust komen.'

In gedachten verzonken keek haar vader haar aan. Het voorstel klonk heel redelijk. Hij had weliswaar gehoopt dat alles nog deze vakantie in orde gemaakt kon worden, maar in feite had ze gelijk. Niemand zou beledigd kunnen zijn als het gebeurde zoals ze vroeg. Want inderdaad was het eigenlijk zo afgesproken. Waarom had hij dan het idee dat ze zich er onderuit wilde draaien? Nee, hij moest zich vergissen, ze keek hem oprecht aan en er was geen spoortje van opstandigheid aan haar te ontdekken.

Hij zuchtte diep, tegelijk tevreden en teleurgesteld en zei: 'Goed.'

We doen het zoals afgesproken. Volgende zomer maken we officieel kennis met de familie Yastiman en pas dan spreken we een datum af voor de bruiloft.'

Emel zei niets. Alles wat ze verder kon zeggen zou opgevat kunnen worden als een huwelijksbelofte. Tot nu toe had ze in feite niets gezegd dat haar bond en het enige gekregen dat ze onder de omstandigheden kon versieren: uitstel. Ze had nog een vol jaar waarin ze kon proberen het tij te keren, een jaar waarin ze wellicht in Nederland hulp zou kunnen krijgen. Misschien was het daar gemakkelijker haar vader ervan te overtuigen dat haar toekomst niet bij Hassan Yastiman lag. Of in ieder geval dat ze beter nog een aantal jaren kon studeren. Nu had ze nog de kans, eenmaal definitief terug in Turkije zou er van studie en een beroep niets meer komen. Er zouden ongetwijfeld genoeg deskundigen in Nederland zijn die haar juist wat een studie betreft zouden steunen. Als ze terug was zou ze meteen hulp proberen te krijgen van een paar leraren waarnaar haar vader tot nu toe altijd geluisterd had en die hij beschouwde als goede raadgevers toen het er destijds om ging haar vakkenpakket samen te stellen. En toen hadden ze het al duidelijk gehad over het belang van een vervolgstudie na de havo. Misschien zou zelfs de directeur haar wel willen helpen, voor die man had haar vader heel erg veel ontzag, daar keek hij enorm tegenop. Een nieuwe studie zou jaren uitstel betekenen. En zou Hassan Yastiman bereid zijn jaren te wachten? Ze hoopte maar van niet, dat zou de beste oplossing zijn...

In haar hart wist ze wel dat het, zelfs met hulp, bepaald niet eenvoudig zou zijn haar vader ervan te overtuigen dat de trouwdatum beter uitgesteld kon worden, laat staan dat hij er toe te bewegen zou zijn het hele idee te laten varen, maar ze zou ieder kansje dat zich voordeed weten te benutten. En in een jaar kon er tenslotte een heleboel gebeuren.

Ze liep naar haar vader toe, omhelsde hem en fluisterde zachtjes in zijn oor: 'Dank je, vader.'

Daarna verdween ze snel naar buiten en haalde opgelucht adem.

4

Ontspannen achterover geleund dacht Peter terug aan de tocht van vandaag. Een heerlijke dag was het geweest. Om het drukke stadsverkeer te omzeilen was hij al vroeg op pad gegaan. Dat was trouwens niet echt gelukt, hij had gemerkt dat het tegen zeven uur 's morgens al behoorlijk druk kon zijn rond het centrum van Istanbul. Maar toen hij eenmaal de hangbrug over de Bosporus over was, had hij zijn snelheid aardig op kunnen voeren. En dat was maar goed ook, want hier werd het net zo saai en troosteloos als bij zijn binnenkomst aan de andere kant van de stad, een paar dagen geleden. Na tientallen kilometers flats en industrie, afgewisseld met lelijke, dorre kaalheid, had hij ten slotte toch nog vrij plotseling de bebouwde kom achter zich gelaten. En toen werd het meteen stukken beter. In een klein dorpje had hij een gloeiend heet brood gekocht bij een bakker die er duidelijk trots op was dat een vreemdeling zijn zaak met een bezoek vereerde. Toen Peter nieuwsgierig toekeek hoe een paar mannen de broden met snelle bewegingen van planken aan lange stelen uit de gloeiende oven visten, nodigde de bakker hem met een breed armgebaar uit, ook de rest van zijn zaak te bekijken. Aan het eind van de rondleiding duwden ze Peter vrolijk lachend en uitgebreid gesticulerend een lange stok in zijn vingers en deden de deur van de oven weer open. Hij mocht het ook eens proberen. Na veel moeite lukte het hem een brood op de plank te krijgen en naar buiten te trekken. Hij had zich niet laten kennen, maar hij had het gevoel of zijn wenkbrauwen van zijn hoofd geschroeid waren. Met de bedoeling het hem helemaal naar de zin te maken, wikkelde de bakker het brood in een zwart afgevend krant. Peter liet het maar zo, de man deed zijn best.

Even verderop was hij gestopt bij een van de wenkende verkopers aan de kant van de weg en had een enorme pot honing gekocht. Blijkbaar was dit een streek van imkers, want kilometers lang stonden ze langs de kant met hun potten met nu eens doorschijnend gele

en dan weer bijna zwarte honing, uitgestald in primitieve kraampjes, gemaakt van dorre bruinbebladerde takken of zomaar op een oude keukentafel.

Hij vroeg zich nu af hoe hij in z'n eentje die hele pot leeg moest krijgen. In ieder geval had hij een verrukkelijk middagmaal gehad, zittend in een prairieachtig landschap, hompen brood in de honing dompelend en vergeefs wachtend op de indianen en buffels die toch zo in dit landschap thuis leken te horen.

Het was opvallend hoe snel de omgeving telkens weer van karakter veranderde. Na de prairie was er ineens het roestbruine water van de Kizilimak geweest, omzoomd door het heldere groen van rijstvel-den. De kleurtegenstellingen waren uniek.

En overal was er die vriendelijke bevolking. Toen hij tankte was er onmiddellijk een jongetje met thee; als hij langs de kant rustte was er altijd wel een jongen of een man in de buurt die hem aanschoot voor een babbeltje in gebarentaal. Hij had wel gemerkt dat hij voorzichtig moest zijn met de paar woorden Turks die hij sprak. Zodra hij ze aarzelend gebruikte, werd er onmiddellijk een waterval van zinnen over hem uitgestort waar hij geen touw aan vast kon knopen. En dan werd het moeilijk, zijn gesprekspartner uit te leggen dat zijn kennis van hun taal maar zeer beperkt was. Hij hield van die momenten, het ging er helemaal niet om wat er gezegd werd, het was de harte-lijkheid en gastvrijheid die hem, haastige westerling, steeds weer verbaasde. Hij hoefde maar te wijzen naar een voor hem onbekende vrucht en onmiddellijk drukten ze er een in zijn hand.

Na de tocht was de Zwarte Zee, zijn doel voor de eerstvolgende dagen, een teleurstelling. Hij had een flink eind de kustweg gevolgd en was hier en daar even uitgestapt om naar het water te lopen. Hij meende nu in elk geval de naam van deze zee te begrijpen. Grauw water spoelde over een zwart-zanderig strand. Zo te zien geen plek waar hij het lang zou uithouden. De campings stelden ook niet veel voor, maar dat kon hem eigenlijk niet zoveel schelen. Uiteindelijk had hij er een uitgekozen waar hij zijn tent beschut in een dennenbos kon zetten. Aan de rand van de camping mondde een stroompje uit in zee, wat het geheel toch iets aantrekkelijks gaf. De zee zelf mocht

dan tegenvallen, de omgeving was verder best aardig. Hier zou hij zijn tent opzetten voor de nacht, morgen zag hij wel verder.

Hij reed de camping op en stopte bij het gebouw waarin ongetwijfeld de receptie was ondergebracht, al wees verder niets daarop. Hij stond nog niet stil of er kwam iemand op hem af die hem in gebroken Engels verwelkomde en hem duidelijk maakte dat hij eerst maar eens op zijn gemak een plekje moest zoeken, de formaliteiten kwamen later wel. De man liep met hem mee over het zanderige terrein en wees hem een paar goede plaatsen, gebarend dat hij zelf mocht weten waar hij ging staan, maar dat de bodem niet overal even hard was. Hij maakte dat laatste duidelijk door naar de rand van het bos te lopen, in het rulle zand te schoppen en een vies gezicht te trekken. Peter antwoordde dat hij zijn tent zeker op de harde bosgrond zou zetten en dat scheen de man tevreden te stellen. Hij verdween en nu wandelde Peter op zijn gemak rond om een plaatsje te zoeken dat hem aanstond. Hulp was prima, maar dit deed hij toch liever zelf en Peter was dan ook opgelucht dat de overbezorgde receptionist eindelijk verdwenen was. Hij vond een plekje tussen een stel andere tenten, ver genoeg er vandaan om niemand lastig te vallen. Hij had al gemerkt dat hier alleen maar Turkse families kampeerden, buitenlanders zochten blijkbaar de luxere campings op die hij verderop wel gezien had.

Toen hij begon met het opzetten van zijn tent, schoten onmiddellijk van alle kanten hulpvaardige handen toe en anderen maakten hem duidelijk dat hij even bij hen langs moest komen om iets te drinken en uit te rusten van de tocht. Lachend weerde hij de mannen af en maakte hen duidelijk dat hij het wel alleen afkon en dat hij straks graag even bij ze kwam zitten nadat hij zijn papieren afgeleverd had. Hij had blijkbaar de goede toon getroffen want ze maakten nog wat uitnodigende gebaren om hem duidelijk te maken dat ze echt op zijn bezoek rekenden en gingen toen weer bij hun eigen tent zitten. Peter voelde hoe ze hem in de gaten bleven houden, klaar om alsnog te helpen bij het minste verzoek.

Zijn tent stond en dus pakte hij zijn paspoort en liep in de richting van het gebouwtje. Binnen was het lekker koel en in de hoek van wat

een primitief restaurantje leek, vond hij wat hij zocht: de receptie. Receptie was trouwens wel een erg groot woord voor het houten bureautje dat, volgestouwd met papieren, in een hoek stond, bedacht Peter cynisch. Hij wandelde erheen, groette de man die op een oude keukenstoel achter het bureau zat en gaf zijn paspoort af. De man schreef zijn naam op een lijst en vroeg hoelang hij van plan was te blijven. Toen Peter antwoordde dat hij dat nog niet wist, haalde de receptionist achteloos zijn schouders op, glimlachte breed om hem duidelijk te maken dat dit alles was en mikte het paspoort in het bovenste laatje van het bureau. Peter zag dat daar al een hele stapel paspoorten en andere identiteitspapieren lag en verbaasde zich nogal over deze primitieve opbergplaats. De la vertoonde geen spoor van ook maar het simpelste slot en de paspoorten lagen daar dus voor het weggraaien, zeker als de man even wegging, wat hij ongetwijfeld regelmatig deed want hij scheen naast receptionist ook boekhouder en ober te zijn. Even kwam Peter in de verleiding zijn paspoort terug te vragen, maar toen haalde hij berustend zijn schouders op en ging weer naar buiten. Hij kon het niet over zijn hart verkrijgen ook maar het minste wantrouwen te tonen tegenover deze hartelijke mensen. En hij had ook geen enkele reden te twijfelen aan hun eerlijkheid. Integendeel, toen hij vanmorgen vroeg bij zijn vreemde bezoek aan de bakker zijn tasje met papieren op de toonbank had laten liggen, waren ze hem onmiddellijk hollend achterna gekomen en van een beloning hadden ze absoluut niets willen weten. En nu hij erover nadacht: ook twee jaar geleden was er niemand van de groep geweest die ook maar iets was kwijtgeraakt en daarbij hadden twee anderen ongeveer hetzelfde meegemaakt als hij vanmorgen, en dat in een wereldstad als Istanbul. Hier op het platteland was er kennelijk nog nooit iemand op het idee gekomen een slot op dat laatje met papieren te maken en dat feit op zichzelf was eigenlijk al genoeg reden voor vertrouwen.

Buitengekomen knipperde Peter even tegen het felle zonlicht en slenterde in de richting van de plaats waar de rivier moerassig in zee stroomde. Nu de vermoeidheid van de reis een beetje van hem af begon te glijden, zag de omgeving er ineens veel aardiger uit dan toen hij net aangekomen was. Even werd zijn aandacht afgeleid door

een groepje mannen die druk in de weer waren met een of ander apparaat. Aan hun heftige discussie te horen wilde het niet erg vlotten. Peter besteedde er nauwelijks aandacht aan en kuierde verder in de richting van het grauwe strand waarover het riviertje breed uitwaaierde. Toen hij vlak naast de mannen was, hielden die ineens op met argumenteren en op hetzelfde moment dat Peter, aangetrokken door de plotselinge stilte, nieuwsgierig hun richting uitkeek, hoorde hij een doffe klap. Verschrikt draaide hij zich een kwartslag in de richting van het groepje en op hetzelfde moment trof een dikke straal water hem vol op de maag. Hij sprong opzij en keek even later beateuterd naar beneden. Hij voelde zich als een baby die nodig verschoond moet worden.

'Özür, özür.' In de kakofonie van geluiden herkende Peter de telkens weer herhaalde verontschuldiging. Hij keek nogmaals naar beneden en schoot in de lach. De mannen keken hem een beetje vreemd aan, maar toen ze zagen dat Peter er echt niet mee zat, lichten hun gezichten ook op. Toch holde een van de mannen in de richting van het gebouw en kwam er even later weer uit met een vaalgrijze broek. Hij gebaarde dat Peter die binnen moest aantrekken. Maar Peter maakte een afwerend gebaar en wees in de richting van de zon. Een nat pak in dit klimaat was afgezien van het kleffe gevoel bepaald geen straf en hij kon zich straks wel even verkleden in de tent. Nog steeds lachend liep Peter in de richting van de bron van de onverwachte fontein, die ondertussen weer gedempt was tot een zwak gedruppel. De groep mannen volgde hem druk pratend. Hij begreep geen snars van hun gekakel tot hij de waterpomp zag en ze hem wezen waar het aan schortte. Er was een vrij grote bout afgebroken en blijkbaar beschikten ze niet over een tweede, want ze hadden geprobeerd de pomp te repareren met een stuk ijzerdraad, dat het ook prompt had begeven, net toen hij zonodig voorbij moest komen. De mannen stonden er wat hulpeloos bij te kijken, ze wisten het nu duidelijk ook niet meer. Ineens kreeg Peter een prachtig idee. Dit was zijn kans, eindelijk kon hij eens wat terugdoen, kon hij een kleinigheid zetten tegenover alle hulp en gastvrijheid waarmee men in dit land zo royaal was. In zijn auto had hij altijd wat bouten en moeren liggen voor het geval hij pech zou krijgen en hij moest zich al heel

sterk vergissen als er niet iets dergelijks bij was. Snel ging hij naar zijn wagen, pakte het doosje met bouten en een set steeksleutels en liep terug naar het groepje. Hij gebaarde om de kapotte bout en verbaasd keken de anderen toe hoe hij een soortgelijk exemplaar te voorschijn toverde. Nu was de reparatie een kwestie van een minuutje geworden en dankbaar sloegen ze hem van alle kanten op de schouders. Het regende gelijk weer uitnodigingen. Lachend nam Peter de dankbetuigingen in ontvangst, maakte een afwerend, wuivend gebaar en verdween snel in de richting van zijn tent. Hij wist dat hij nu volledig geaccepteerd was door iedereen op de camping en dat vond hij fijn. Hij kreeg een klein beetje het gevoel er bij te horen, deel te zijn van de Turkse gemeenschap die hij steeds meer ging waarderen. Hoe dieper hij dit bijzondere land binnendrong, hoe meer hij zich hier thuis ging voelen.

Peter werd wakker en slaperig vroeg hij zich af wat de oorzaak daarvan was. Buiten was het nog donker, dus reden om op te staan was er niet. Ineens besepte hij wat hem gewekt had. Het waren de druppels op zijn tent; steeds sneller kletterden ze op het tentdoek en het duurde maar even of de plensbui was door de kruinen van de bomen gedrongen. Nu hoosde het om hem heen. Wel, dat maakte de beslissing alleen maar makkelijker, hij zou vandaag verder trekken. Voor regen was hij niet gekomen en in Cappadocië scheen ongetwijfeld de zon. Misschien was het bij nader inzien zo gek nog niet om iets meer tijd uit te trekken voor die omgeving waarvan hij de vreemdste foto's had gezien. Juist zijn nieuwsgierigheid naar die streek was immers een van de belangrijkste redenen voor hem geweest om dit keer verder Turkije in te trekken. Tevreden dat de beslissing op zo'n eenvoudige manier door moeder natuur uit zijn handen was genomen, draaide hij zich om en viel weer in slaap.

Midden op de Anatolische hoogvlakte stapte hij uit. Hier, op meer dan duizend meter hoogte, was het koeler dan beneden in het laagland. Dat werd nog versterkt door een fris briesje, zodat er al met al een behaaglijke temperatuur heerste, zeker voor een dag in juli.

Peter merkte niet dat een andere automobilist ook gestopt was en

zijn auto achter die van hem had geparkeerd.

'Net de Flevopolder, hè?' klonk het over zijn schouder in onvervalst Nederlands.

Inderdaad, rondom hem wuifde het graan in de wind, klaar om geogost te worden. Het landschap had zo gestolen kunnen zijn van een Hollandse ansichtkaart.

Peter keek om en zag hoe een Turkse man van middelbare leeftijd hem breed lachend aankeek. Het nummerbord van zijn auto had een Nederlands kenteken. Zeker iemand die op vakantie was in zijn vaderland.

Glimlachend gaf hij de man een hand en antwoordde: 'Ja, ik zat mij al te verbazen over zo'n vertrouwd beeld midden in Turkije.'

'Gebeurt vaak, toeristen verwachten iets anders.'

Peter keek opnieuw om zich heen. Als de kleine bergtopjes in de verte, die de grens van de hoogvlakte aangaven, er niet waren geweest, kon je je inderdaad in een Nederlandse polder wanen tijdens een van de schaarse warme zomerdagen. Dat idee werd nog versterkt doordat de meeste auto's die hier reden voorzien waren van een Nederlands kenteken.

Hij bood de Turk een sigaret aan en samen gingen ze op hun gemak in de berm zitten. Peter wist dat veel Turkse mannen verstokte rokers waren en hoewel hij zelf normaal gesproken maar af en toe een sigaret nam, maakte hij deze vakantie daarop een uitzondering. Er was hier geen betere manier om snel vriendschap te sluiten dan samen een sigaretje te roken en een ontspannen babbel te beginnen, in welke taal dan ook, desnoods alleen met handen en voeten.

Hij sprak zijn verwondering uit over de vele Nederlandse nummerborden die hij hier had gezien. De man bleek hiervoor een heel voor de hand liggende verklaring te hebben.

'Streek van boel mensen die werken in Nederland. Nu allemaal op vakantie naar familie in Turkije.'

Peter werd nieuwsgierig. Hij had altijd aangenomen dat jaren geleden de gastarbeiders verspreid uit heel Turkije naar Nederland en Duitsland gekomen waren. Nu werd hem duidelijk dat er sprake was van concentraties uit een bepaalde streek en dan ook nog naar één land; Duitse nummerborden had hij hier nog helemaal niet gezien.

Belangstellend vroeg hij: 'Ik ga naar Göreme. Zijn daar ook zoveel mensen die in Nederland werken? Of komen de meeste uit de grote steden zoals Kayseri?'

'Nee, nee, juist allemaal van platteland. Niet uit grote stad. Woon zelf in Baraj, dorpje dicht bij Göreme. Kom bij me langs, later. Jij bent welkom, ik zal je mijn huis laten zien en omgeving. Daar geen Nederlandse polder. Daar veel anders.'

De man werd enthousiast en Peter voelde dat de uitnodiging niet zomaar uit beleefdheid gedaan werd, de man meende het oprecht. Hoewel hij zich niet wilde vastleggen, kon hij ook niet weigeren. Dat zou als een belediging opgevat kunnen worden.

'Ik weet nog niet hoelang ik blijf en waar ik precies kampeer, maar als ik in de buurt ben, kom ik zeker langs.'

De man lachte breed en een instemmend: 'Fijn. Jij bent welkom. Familie vindt dat leuk,' klonk uit zijn mond. Ineens schoot zijn hoofd omhoog alsof hij zojuist een fantastische inval kreeg en hij vervolgde: 'Waarom kom jij niet bij mij logeren? Campings erg duur. Bij mij kost niets. En meer tijd om omgeving te laten zien.'

Hoe draaide hij zich hier op een fatsoenlijke manier uit? Hij ging veel liever in z'n eentje op onderzoek uit, ongebonden en vrij. Het aanbod was hartelijk en een keer op visite gaan, daar voelde hij best voor en bovendien kwam hij daar nu zeker ook niet meer onderuit, maar verder wilde hij zich toch eigenlijk niet binden. Bovendien zou de volgende stap zijn dat hij iedere dag bij hen moest eten en daarmee zou hij zijn gastheer op kosten jagen zonder dat die hem zou toestaan ook maar iets terug te doen.

'Nee, nee,' hij zei het lachend. 'Ik vind kamperen juist heel leuk. Maar ik kom zeker een keer langs om kennis te maken met je familie. Daar kun je echt op rekenen.'

'Fijn. Ook blijven eten. Vrouw kan lekker koken.'

Zie je wel, daar had je het al. Maar voor deze ene keer zou hij het niet weigeren. Niet alleen zou hij niet weten hoe hij dat beleefd zou moeten uitleggen, bovendien vond hij het eten hier heerlijk en verheugde hij zich inwendig op een maaltijd binnen een Turks gezin. Een restaurant bleef tenslotte maar een restaurant, dit was veel origineler en waarschijnlijk nog lekkerder. In ieder geval leek het hem

een unieke ervaring.

Met een joviaal gebaar schudde hij de man de hand en antwoordde: 'Afgesproken. Dat lijkt me heel leuk. Heel erg bedankt voor de uitnodiging.'

De man schreef zijn naam en adres op een papiertje. Hij heette Mustafa Aydin, de naam van de straat leek Peter onuitsprekbaar, maar hij zou het papiertje wel aan een voorbijganger tonen zodra hij in Baraj was. Peter schreef ook zijn eigen adres op en liet Mustafa op zijn beurt beloven een keer bij hem langs te komen wanneer ze beiden weer terug waren in Nederland.

Ter bezegeling van hun afspraak en als voorlopig afscheid drukten ze elkaar voor de zoveelste keer de hand, dit keer gevolgd door een korte omhelzing waarbij ze even één arm op elkaars rug legden en elkaars wangen licht tegen elkaar drukten. Voor een westerling als Peter was dit een vreemde gewoonte, maar op de een of andere manier kwam deze vriendengroet hier midden in Turkije op hem toch heel natuurlijk over. Achter elkaar aan ging het vervolgens verder in zuidelijke richting, Mustafa voorop. Bij Kayseri sloeg zijn kersverse kameraad met veel getoeter en gezwaai uit het open raampje af; hij moest nog wat inkopen doen in de stad. Alleen reed Peter verder, blij dat hij niet langer opgejaagd werd door het straffe tempo van Mustafa. Het was een beste kerel, maar zoals de meeste Turken was zijn rijstijl nogal woest, vond Peter. Hij concentreerde zich weer op zijn omgeving en voelde hoe een ontspannen kalmte al snel weer bezit van hem nam. Het was nog vroeg, hij had tijd zat en kon het dus rustig aan doen en toch meer dan voldoende tijd overhouden om straks op zijn gemak een camping te zoeken.

Nog steeds verbaasd keek Peter naar het landschap voor hem. Hij had foto's gezien en zelfs videobeelden, maar het totaalbeeld, de trilling in de lucht die een onlosmakelijk onderdeel van dit krankzinnige landschap leek te zijn, en het spel van licht en schaduw, dat alles moest je ter plekke hebben gezien.

Gezien is niet eens het juiste woord, bedacht Peter. Dit beeld zag je niet, je ervoer het, je maakte het mee. Zelfs de beste filmer met de modernste apparatuur zou niet in staat zijn het gevoel over te

brengen dat je had wanneer je hier stond.

Voor zijn voeten had de natuur een enorm gat van vele vierkante kilometers uitgesleten in het zachte tufsteen en daarbij af en toe een stukje vergeten zodat vreemde skeletten tientallen meters omhoog rezen, soms in de vorm van grillige rotspartijen, soms als gladde, symmetrische kegels. Op de punt van zo'n kegel balanceerde hier en daar een enorme platte steen van harder materiaal. Het leek of het minste zuchtje wind voldoende zou zijn om het wankel evenwicht te verstoren. In gedachten hoorde hij al het enorme geraas dat het gevolg zou zijn, maar tegelijk wist hij dat het labiele evenwicht slechts schijn was. Ooit zou het wel gebeuren, maar dat kon nog tientallen of zelfs honderden jaren duren. De natuur heeft geen haast, zelfs hier niet, waar zij voor de rest toch aardig in de war leek.

Aan de randen van de onmetelijke kuil had de wind gezorgd voor gladde golven. Dichtbij waren die heldergeel en aan de overkant van de uitholling zag hij allerlei kleuren die in horizontale banen door de wand liepen. Vele tinten geel, wit en rood kleurden golvend de horizon, met daarboven het strakke blauw van de hemel.

Fantastisch! Hij had zeker verwacht hier iets aparts te zien maar dit overtrof werkelijk alles wat hij er zich van voorgesteld had.

5

Voor de zoveelste keer gleeed Peter een paar meter naar beneden langs het smalle paadje. Dit keer bleef hij zitten en nam de omgeving in zich op. Overal om hem heen zag hij golvende, gladde wanden. Een tiental meters beneden hem lag de vruchtbare bodem van de kloof, bedekt met allemaal fruitbomen, meest abrikozen en vijgen. De stilte was enorm en leek door het spel van het vroege ochtendlicht, dat vanuit een flauwe bocht de kloof binnenscheerde, nog versterkt te worden.

Toen hij een paar dagen geleden voor het eerst van bovenaf tussen deze wanden doorgekeken had, was hij al vol bewondering geweest voor dit vreemde landschap. Nu hij hier beneden zat, leek alles nog veel indrukwekkender en bovendien waren de golvende schaduwen veel dieper doordat de zon nog maar zo laag aan de hemel stond. Over een paar uur zou hij loodrecht op het landschap schijnen, waardoor het diepe verschil in tinten sterk zou afnemen. Peter had er beslist geen spijt van dat hij het advies van een veteraan had opgevolgd en vroeg was opgestaan. Hij keek op zijn horloge: het was nog maar net zes uur, hij was pas een half uur op. De camping was hier maar een paar honderd meter vandaan, maar het leek hem toe of hij in een andere wereld was, oneindig ver van zijn tent en zijn nu vreselijk overdreven lijkende luxe bestaan.

Hij stond op en legde de laatste meters naar beneden voorzichtig af. Langzaam wandelde hij verder. Hier onder de bomen zag de omgeving er nog weer anders uit dan daarnet toen hij over de boomkruinen heen gekeken had. Boven zijn hoofd zag hij honderden oranjegele abrikozen en tussen het groen kwam het heldere licht- en donkergeel van de wanden extra fris uit. Een eldorado voor kunstschilders. Peter had nog nooit een palet in zijn handen gehouden en daar tot nu toe ook helemaal geen behoefte toe gevoeld. Tot nu toe... Een kriebelend gevoel dit te willen vastleggen en de zekerheid dat het

met een fototoestel niet zou lukken deden hem ineens verlangen naar verf en penselen. Spijtig schudde hij zijn hoofd. Zelfs als hij de materialen had, dan nog zou het nooit lukken. Je zou een formidabele kunstenaar moeten zijn om deze omgeving werkelijk te laten leven. Hij was niet eens een amateur.

Achteloos plukte hij een overrijpe abrikoos en at die genietend op. Hij kwam bij de flauwe bocht en zag dat de kloof zich even verderop vertakte. Het dal waarin hij zich bevond liep naar rechts buigend verder terwijl een smalle zijtak er direct achter in de bocht uitmondde als een beek in een bredere rivier. Precies op de plaats waar de rots een vrij scherpe V vormde, stond een vreemde, grof en los groeiende boom waaraan allemaal kleine vruchtjes groeiden. Ze zagen er uit als vrij grote, witte frambozen, ook de grond lag er bezaaid mee. Peter keek wat verbaasd omhoog naar de opvallende tegenstelling: de grove boom en de fijne vruchtjes leken totaal niet bij elkaar te passen. Nieuwsgierig plukte hij er een en stopte hem aarzelend in zijn mond. Het eerste dat opviel was dat het vruchtje inzoet was, maar vrijwel meteen werd die eerste indruk overtroffen door een verrukkelijk, onbekend aroma dat zich door zijn mond verspreidde. Hij plukte nog een handjevol en keek om zich heen naar een plaats waar hij even rustig kon gaan zitten om te genieten van zijn unieke ontbijt. Een klein eindje terug zag hij een hol in de linker zijwand, ongetwijfeld bedoeld als een beschaduwde schuilhut voor de boer die hier zijn land had. Het moest niet veel moeite hebben gekost het ondiepe gat in de zachte wand te hakken, bedacht Peter. Op zijn tocht naar beneden had hij al gemerkt hoe gemakkelijk de rulle rots afgesleten was onder de vele voeten die hem voorgegaan waren. Ook op plaatsen waar lang, maar beslist geen eeuwen geleden kennelijk een soort treden in de rots waren uitgehakt, waren die in het midden weer afgesleten tot een glijbaan die hem een paar keer wat sneller had laten afdalen dan zijn bedoeling was geweest. Voorzichtig geworden lette hij goed op waar hij zijn voeten zette toen hij de paar meter naar de holhut omhoogklom. Zonder glijpartijen haalde hij het. Gebukt ging hij het hol binnen en ontspannen zat hij even later met zijn rug tegen de achterwand te genieten van het uitzicht en de rust. Langzaam at hij van de zoete wonderframbozen. Als er ooit een paradijs was

geweest, dan moest Adam zich ongeveer zo gevoeld hebben als hij nu.

Rond tien uur was hij weer terug op de camping. Hij had het idee dat hij al een hele dag achter zich had en nog een heel unieke ook. De bedrijvigheid op de camping bracht hem weer terug tot de werkelijkheid. De meeste gasten zaten nog aan het ontbijt; de dag was nog maar nauwelijks begonnen.

Wat zou hij gaan doen? Nu net als gisteren tussen tientallen andere toeristen door de omgeving dwalen leek op een of andere manier niet meer bij deze dag te passen. O zeker, hij had de paar dagen dat hij hier was echt genoten van de vreemde omgeving en hij had zich verbaasd afgevraagd hoe het mogelijk was dat natuur en oude cultuur zo vloeiend konden samengaan, hoe het kon dat de vele kerkjes die in de rotsen uitgehouwen waren heel natuurlijk in dit onnatuurlijke landschap leken te passen, maar na zijn rondwandeling door de onmetelijke rust daar beneden had hij behoefte aan een andere omgeving. Op de een of andere manier wilde hij dit landschap even niet meer delen met anderen.

Hij besloot naar Ihlara te gaan. Volgens zeggen moest het daar heel fraai zijn. Ook daar hadden christenen eeuwen geleden hun toevlucht gezocht en er waren allerlei resten van hun bewoning te vinden, maar toch scheen de omgeving daar weer heel anders te zijn dan hier. Het leek hem een aardige combinatie: de wandeling van vanmorgen en een totaal andere omgeving. Hij zou van één dag twee dagen maken.

Hij koos voor de beroemde oude karavaanroute en dat viel zwaar tegen. Je moest wel erg veel fantasie hebben om je de lange karavannen in te kunnen beelden, de kamelen langzaam voortsjokkend door dit nogal slaapverwekkende, zachtgolvende landbouwgebied. De oude rustplaatsen langs de route, waarvan in allerlei toeristische folders een heleboel ophef werd gemaakt, waren in feite niet meer dan verwaarloosde ruïnes. Peter vond het zelfs niet de moeite waard te stoppen voor een foto. Hij was blij na een uurtje rijden de hoofdweg in de buurt van Aksaray te kunnen verlaten. De weg die hij nu volgde door landerijen waar boeren en boerinnen in frisse, veelkleurige

wijde broeken de oogst binnenhaalden, vond hij veel interessanter. Met een kalm gangetje reed hij over de smalle weg en genoot van zijn omgeving. Het viel hem op dat de vrouwen hier op het land in de meerderheid waren. In groepjes maaiden ze het graan, diep gebogen over hun kromme sikkels, waarbij de lange witte hoofddoeken - een praktisch overblijfsel uit de tijd dat sluiers nog verplicht waren - hen beschermden tegen het stof en de brandende zon. De mannen zorgden voor het vervoer naar de dorsplaats. Een enkele keer werden de oude, karakteristieke karren met hun schuinopstaande kanten getrokken door eenvoudige tractoren, maar de meeste boeren gebruikten nog de beproefde trekkracht van hun kleine paarden. Eén keer zag hij zelfs hoe een oude man samen met zijn vrouw schoven graan op een ezeltje laadde tot het dier, zelf bijna niet meer zichtbaar onder de omvangrijke maar lichte last, traag voor de aftocht ervan zorgde. De man wandelde naast het ezeltje mee terwijl de vrouw verder ging met het maaien van hun kleine akker. Een idyllisch gezicht, dacht Peter, maar weinig praktisch en het duidde op de armoede waarin deze beide mensen ongetwijfeld moesten leven.

Ineens schrok hij op uit zijn gepeins. Achter hem klonk het sonore geloei van een claxon. In zijn spiegeltje zag Peter hoe een hoog beladen vrachtwagentje hem belachelijk snel naderde. Vlug stuurde hij een eindje de berm in; hij had in de korte tijd dat hij hier was ontzag gekregen voor wilde rijders en dit was er duidelijk een. Rammelend en schuddend passeerde de wagen hem. De chauffeur zwaaide vriendelijk, kennelijk blij dat deze trage toerist zo ver uitgeweken was dat hij niet behoefde af te remmen. Terwijl de smalle, oude vrachtwagen hem passeerde, schudde Peter verbluft zijn hoofd. Niet eens vanwege de onverantwoorde snelheid die de chauffeur uit het vehikel wist te persen, maar vanwege de lading. Het waren niet de producten zelf waarover hij zo verbaasd was. Kisten tomaten waren op zich niets bijzonders, maar wat wel bijzonder was, was de enorme hoogte waarmee ze telkens weer opgestapeld werden. Hoe bleven die gammele, door hun veren en schokbrekers zakkende vrachtwagens in vredesnaam in balans? Deze maakte het wel heel bont. Het vehikel leek te bezwijken onder de vracht en de bestuurder was kennelijk van mening dat een hoge snelheid dit soort problemen vanzelf zou

oplossen. Hoe eerder je immers op je bestemming was, hoe korter het probleem duurde.

Peter keek weer om zich heen en was de vrachtwagen al lang weer vergeten toen hij tien minuten later, na een flauwe bocht, in de verte de weg versperd zag door een heleboel rommel. In de berm lag de bekende oude kar op zijn kant. Dus toch gekiept, dacht Peter onwillekeurig. Het verbaasde hem niets. Eén wiel in de berm moest zonder meer voldoende geweest zijn. Aan de andere kant van de weg zag hij de vermoedelijke oorzaak staan. Onschuldig stond een ezeltje op eerbiedwaardige afstand het tafereeltje te bekijken. Zelf had hij al menig keer voor zo'n beest uit moeten wijken, hij kon zich dus helemaal voorstellen hoe de vrachtwagenchauffeur het stomme dier had willen ontwijken waarbij de plotselinge manoeuvre en de berm voldoende waren geweest om het wankele evenwicht te verstoren.

Toen hij dichterbij kwam, zag hij een aantal mannen druk zwaaiend om de gekieperde wagen lopen. Hoe waren ze er in vredesnaam zo snel, vroeg Peter zich af, terwijl hij vaart minderde. Hier werd niets geogst, dus op het land was niemand. Misschien hoorde een van hen bij de onschuldig kijkende ezel, maar hij telde er zeker een stuk of acht. Het raadsel werd opgelost toen hij even later achter een glooiing het dorpje zag. Daar kwamen ze dus vandaan. Het had in ieder geval één voordeel: nu had de ongelukkige chauffeur tenminste meteen hulp. Ernstig zou hij er trouwens waarschijnlijk niet aan toe zijn, zijn wagen was alleen gekiept en had niets geraakt om de doodeenvoudige reden dat hier vlak langs de weg geen enkele boom groeide en ook obstakels als palen of gebouwen volledig ontbraken. Toch zag het groepje dat zich nu verzamelde naast de wagen er wat paniekerig uit. Hij zag dat ze druk stonden te gebaren rondom een gestalte die daar in de berm zat. Misschien kon hij toch helpen.

Rustig reed hij zijn wagen de berm in en stapte uit. Een paar mannen kwamen hem tegemoet en in het Engels en Duits vroeg Peter hun of hij kon helpen. Ze verstonden hem kennelijk niet, maar gebaarden in de richting van een oude man die met een van pijn verwrongen gezicht tussen de rest zat. Het was niet de chauffeur, constateerde Peter meteen en terwijl hij er haastig heen liep zag hij even verderop een wandelstok tussen het dorre gras liggen. Een

onschuldige wandelaar dus. Peter keek weer in de richting van de zittende man en zag dat diens linker arm onder het bloed zat. Nu toch ongerust geworden knielde hij naast hem neer en bekeek de verwondingen nauwkeuriger. De omstanders praatten aan alle kanten op hem in. Kennelijk wisten ze met de situatie geen raad en waren ze blij dat er hulp was. Nu kwam zijn EHBO-opleiding dus toch nog een keertje van pas.

De schade viel bij nader inzien nogal mee, meer dan een paar flinke schaafwonden zag hij niet. Misschien had de oude man een vallende krat tegen zijn arm gekregen of de auto was langs hem heen geschampt. Hij had enorm veel geluk gehad, voor hetzelfde geld was hij hartstikke dood geweest, constateerde Peter nuchter. Hij haalde de verbanddoos uit zijn auto, maakte een prop watten nat met wat ontsmettingsvloeistof en wilde de arm schoonmaken. Toen hij hem optilde gaf de man een schorre schreeuw. Verbaasd keek Peter naar de arm, nu beter dan daarnet. Was hij toch gebroken? Nee, hij zag het nu hij nauwkeuriger keek. Het gescheurde overhemd had de oorzaak van de pijn verdoezeld. De arm was uit de kom geschoten. Wat moest hij doen? Medische hulp kon wel eens ver weg zijn en hoe langer die arm uit de kom bleef, hoe meer last die man er later van zou hebben. Zou hij het zelf doen? Hij wist in theorie hoe het moest, maar dat was nog iets heel anders dan het ook praktisch uitvoeren. Het zou vreselijk zeer doen en hoe zouden de omstanders reageren wanneer hij de oude man zo pijnigde? Ze hadden duidelijk geen verstand van dit soort zaken. Hij keek om zich heen, koos een man die verhoudingsgewijs rustig stond te kijken en wenkte hem. De man knielde naast hem en Peter wees op de schouders van de gewonde, vervolgens naar zichzelf en maakte met een grimas duidelijk dat hij hard moest trekken en dat zoiets erg pijnlijk kon zijn. De man knikte kort en wendde zich tot de anderen. Kennelijk begrepen ze het want hij zag hoe een paar mannen knikten en de angst in de ogen van de oude gewonde maakte hem duidelijk dat die in elk geval gesnapt had dat er iets zou gaan gebeuren dat nog meer pijn zou doen dan hij nu al had. Peter vroeg met een aantal gebaren aan de man die daarnet de anderen uitgelegd had wat er ging gebeuren, het slachtoffer op zijn zij te leggen en hem vervolgens goed vast te houden. Samen met een

ander voldeed de man aan het verzoek en Peter haalde een paar keer diep adem, toch wat angstig nu het erop aankwam. Hij plantte voorzichtig een voet een eindje onder de oksel van de man en bracht toen, een beetje trekkend, voorzichtig de gewonde arm omhoog. Er gleden allerlei grimassen over het gezicht van de oude, maar er kwam geen geluid over zijn lippen. Toen de arm schuin omhoog gericht was, trok Peter plotseling met alle kracht, het lichaam van de man op zijn plaats houdend met zijn voet. Hij voelde hoe de arm terugschoot in de kom, een grom was alles wat de dappere bejaarde liet merken van de felle pijn die hij ongetwijfeld gevoeld moest hebben.

Peter gaf een teken, de man weer in zittende houding te helpen en wiste het zweet van zijn voorhoofd. Hij voelde nu hoe het ook in straaltjes over zijn ruggengraat liep. Geruststellend glimlachend om aan te geven dat het leed nu geleden was ging hij op zijn hurken naast het nog wat verdwaasd kijkende slachtoffer zitten en nam voorzichtig de gewonde arm op. Nu de oude man merkte dat hij zijn arm weer kon bewegen, brak er een opgeluchte lach door op zijn gezicht. Langzaam bracht hij de gewonde arm omhoog, samen met zijn gezonde, en nam Peters gezicht tussen zijn handen. Het gebaar straalde een intense dankbaarheid uit. De man had waarschijnlijk in zijn leven al heel wat voorbeelden gezien van de gevolgen van slecht behandelde verwondingen. Verlegen geworden pakte Peter de beide handen en legde ze in de schoot van de oude. Op zijn gemak begon hij daarna opnieuw de schaafwonden schoon te wassen. Het gekakel rondom hem was even opgehouden, maar begon nu in alle hevigheid opnieuw. Ontspannen lachend om de consternatie om hem heen, verbond hij de arm. Even later stond hij op, raapte de stok van de oude man op, drukte hem die in de hand en wilde naar zijn auto lopen. Hij kon hier verder niets nuttigs meer doen. Maar de oude pakte hem bij zijn arm en hield hem tegen. Hij wees naar de auto en vervolgens naar hem en vroeg: 'Holland?'

Peter knikte, waarop de man in de richting van het dorp wees en, duidelijk naar de juiste woorden zoekend, zei: 'Huis ... Mehmet zoon ... Holland.' Bij het woord Mehmet wees hij op zichzelf.

Verbaasd in deze afgelegen streek enkele woorden Nederlands te horen keek Peter de oude man aan. Langzaam drong de betekenis

van de woorden tot hem door. Zou de oude man een zoon hebben die in Nederland had gewerkt? Wilde hij hem dat duidelijk maken?

Langzaam, zodat de ander hem zou kunnen volgen, formuleerde Peter zijn antwoord. 'Uw zoon,' hij wees op Mehmet, 'Uw zoon ... werken in Holland?'

De man knikte, blij dat Peter het begrepen had en wendde zich toen in rad Turks tot een van zijn dorpsgenoten. Die maakte een gebaar dat niets anders kon betekenen dan 'drinken' en wees in de richting van het dorp en daarna naar Mehmet. Voor Peter kon antwoorden zag hij twee mannen van middelbare leeftijd op een drafje uit het dorp komen en er verscheen een opgeluchte uitdrukking op het gezicht van degene die hem probeerde duidelijk te maken dat hij uitgenodigd werd voor een drankje, terwijl hij enthousiast naar de naderende mannen wenkte.

Toen de twee hijgend aankwamen, ging de jongste onmiddellijk naar de oude man. Blijkbaar vertelde die wat er allemaal gebeurd was; hij wees herhaaldelijk naar Peter. Even later kwam de nieuwkomer op hem af, schudde hem de hand en zei: 'Ik ben Nuri Uysal, de zoon van de man die u geholpen hebt. Mijn vader wil u graag uitnodigen voor een drankje bij ons thuis. Hij is u erg dankbaar voor uw hulp.'

Hij had goed Nederlands gesproken en Peter merkte aan de manier waarop hij het zei dat de uitnodiging ook namens hem kwam en dat het van harte gemeend was.

'Graag, ik lust wel iets te drinken. Bovendien kan ik dan uw vader thuisbrengen met de auto. Ik neem aan dat de schrik hem nog wel wat in de benen zit.'

'Dat zou fijn zijn. Hij loopt inderdaad niet al te best.'

'Overigens: mijn naam is Peter van Galenkamp,' stelde Peter zich voor.

Hij hielp de oude man overeind en ondersteunde hem, samen met zijn zoon, tot ze bij de auto kwamen. Samen schoven ze hem voorzichtig op de achterbank. Uitnodigend hield Peter daarna het voorportier open voor de nog wat napuffende Nuri en liep vervolgens om de auto heen. Hij wilde net zelf instappen toen hij zachtjes op de schouders getikt werd.

Een man stond wat verlegen achter hem en zei zachtjes: 'Tesekkürler.'

Nuri stak zijn hoofd uit het raampje, sprak een paar woorden met hem en richtte zich toen tot Peter.

'Dat is de chauffeur van de vrachtwagen. Hij wil u bedanken voor uw hulp.'

'Dat begreep ik,' antwoordde Peter, die de man direct herkend had, hoewel hij nu heel wat minder vrolijk keek dan toen hij een half uurtje geleden zo uitbundig naar hem had gezwaaid tijdens die roekeloze inhaalmanoeuvre. Blijkbaar had de man zich wat op de achtergrond gehouden want hij had hem niet opgemerkt tussen het groepje dat de hele tijd om hem heen gestaan had.

Hij wendde zich tot de chauffeur en zei, wat aarzelend: 'Birsey-degil,' daarmee aangevend dat hij niets meer dan zijn plicht gedaan had.

'Spreekt u Turks?' Nuri leek verbaasd.

'Zojiust heeft u vrijwel mijn hele woordenschat gehoord,' antwoordde Peter hem grinnikend. 'Uw Nederlands is duizendmaal beter dan mijn Turks,' voegde hij er aan toe.

'Dan houden we het daarbij. U bent trouwens mijn gast.'

Nuri lachte nu ook en langzaam reed Peter om de uit elkaar gespatte kisten tomaten heen. De groep mannen die daarnet nog nieuwsgierig om hem heen had gestaan, was nu bezig in de smeerboel om de chauffeur te helpen nog zoveel mogelijk van de lading te redden.

Nuri wees hem de weg door het dorp. Het deed hem armoedig, maar toch op de een of andere manier gelukkig aan. Helemaal aan het andere eind van het dorp zei Nuri: 'Stopt u hier maar, alstublieft. Hier woon ik.'

Peter zag een huis, iets groter dan de meeste woningen waar hij langsgereden was, maar dat was niet het meest opvallende. Het fraaiste was het weidse uitzicht hier. Hij keek om zich heen en zag een rivier die in de verte verdween tussen het groen met daarbovenuit loodrechte hoge wanden die uit het niets leken te verrijzen.

Hij kreeg nauwelijks de tijd het fraaie beeld in zich op te nemen; al zijn aandacht werd nu opgeslokt door de oude man die door zijn

zoon naar de deur geholpen werd en door het meisje dat naar buiten stormde en Mehmet om de hals vloog, 'Dede, dede' roepend.

Lachend maakte de oude man zich los uit de wurgende greep van zijn kleindochter en nu pas merkte ze Peter op. Aarzelend keek ze van haar vader naar hem.

Wat Peter zag was een schoonheid. Zwarte, golvende haren vielen tot op haar schouders. Haar ovale gezichtje liep uit in een pittige, spitse kin en hij zag een paar guitige, opvallend lichtbruine ogen onder mysterieuze donkere wenkbrauwen die voor een meisje misschien een beetje aan de zware kant waren, maar die het fijne van de rest van haar gezicht nog extra accentueerden. De emotie had een paar gezonde blosjes op haar wangen getoverd. Ze was gekleed in een blouse en een strakke spijkerbroek en Peter zag dat ook haar figuurtje er wezen mocht. Een mooi, vrolijk meisje, was zijn conclusie. Hij kon zijn ogen maar moeilijk van haar losmaken toen Nuri iets tegen hem zei.

'Deze springerd is mijn dochter.' 'Emel, stel je eens fatsoenlijk voor,' ging hij verder, zich quasi-streng tot zijn dochter wendend. Ook tegen haar had hij Nederlands gesproken en eigenlijk verbaasde dat Peter niets. Een meisje dat zich zo kleepte kon hier haast niet opgevoed zijn. De strakke spijkerbroek straalde een mentaliteit uit die niet paste in een dorpje als dit. Haar vader moest trouwens ook wel aardig vernederlandst zijn, anders had hij er wel voor gezorgd dat ze zich hier wat traditioneler kleepte.

Ze gaf hem een hand en zei: 'Ik ben Emel Uysal en ik ben blij dat u er bent. Met u waait er misschien een klein westers briesje door Selime. En dat wordt wel eens tijd.'

Ze had het lachend gezegd, maar Peter verbeelde zich dat er een serieuze ondertoon in haar woorden lag. Was dat misschien ook een reden dat ze zich zo opvallend westers gedroeg? Zette ze zich een beetje af tegen deze in haar ogen ongetwijfeld vreselijk ouderwetse omgeving?

Ze sprak vloeiend Nederlands met een Amsterdams accent en Peter sprak daar op vrolijke toon zijn verbazing over uit. Terwijl ze naar binnen gingen legde ze hem uit dat ze minstens even Nederlands als Turks was en dat ze blij was weer even Nederlands te

kunnen spreken.

Peter trok, net als de anderen, zijn schoenen uit voordat hij de kamer binnenging. Nuri nodigde hem uit op de bank te gaan zitten en Emel haastte zich naar wat waarschijnlijk de keuken was. Even later kwam ze terug met een vrouw van een jaar of vijfendertig die in tegenstelling tot Emel helemaal in Turkse stijl gekleed was, compleet met hoofddoek en wijde broek. Ze stelde zich voor als de vrouw van Nuri en verdween toen weer snel naar haar domein. Emel zorgde voor drankjes, sigaretten en een schaal abrikozen en ging toen bij hen zitten. Dit was het tweede teken van een westerse opvoeding, bedacht Peter. Als ze hier grootgebracht was zou ze ongetwijfeld naar haar moeder in de keuken gaan en niet bij de mannen gaan zitten, zeker niet als er bezoek was.

Hij keek om zich heen. De kamer was vrij kaal ingericht, maar niet ongezeellig. Een bankstel stond rond een tafeltje met daaronder een eenvoudig kleed. Beslist geen handwerk, dacht Peter bij zichzelf, denkend aan de fraaie tapijten die hij in Istanbul had bewonderd. In de hoek stond een eettafel met een viertal stoelen; een paar eenvoudige prenten hingen tegen de muur.

Terwijl hij ogenschijnlijk een beetje nieuwsgierig rondkeek, bleef zijn blik even hangen aan het meisje. Zijn eerste indruk werd bevestigd: een leuke verschijning. Ze trok hem op een of andere manier wel aan.

Hij concentreerde zich weer op Nuri die hem trots vertelde dat dit huis zijn eigendom was en dat hij in Amsterdam nog een tweede huis had. Van de gemeente weliswaar, maar toch... Ze waren al een paar weken in Turkije en ze zouden in totaal twee maanden blijven. Hij vertelde hoe hij zijn vakantie opgespaard had omdat ze dit jaar extra lang wilden blijven. Het viel Peter op dat hij nadrukkelijk in de richting van zijn dochter keek, net alsof zij het geweest was die er op aangedrongen had langer te blijven dan anders. Hij kon het zich nauwelijks voorstellen als hij terugdacht aan haar eerste reactie toen ze merkte dat hij uit Nederland kwam. Hij schonk er verder geen aandacht aan, maar maakte wel van de gelegenheid gebruik om opnieuw haar richting uit te kijken. Niemand lette op de grootvader die rustig in zijn stoel was gaan zitten en sindsdien geen woord had

gezegd. Hij keek alleen maar en hij voelde zich niet helemaal prettig als die vreemdeling zo indringend naar zijn kleindochter keek.

Even later kwam Emels moeder haar halen en nu ze weg was, mengde ook Mehmet zich af en toe in het gesprek, waarbij hij zijn zoon als tolk gebruikte. Hij was nieuwsgierig naar Peters beroep en zijn woonplaats. Peter vertelde hem dat hij bij de politie werkte in Hilversum en hij legde uit dat dat niet ver van Amsterdam was waar zijn zoon woonde en werkte. Het leek er sterk op dat hij nog wat in de achting van de oude man steeg nu die hoorde wat hij deed voor de kost. Hij had al vaker gemerkt dat hij in deze streken met ontzag behandeld werd zodra men wist dat hij politieagent was; hij vond het wel een prettig verschil met de gebruikelijke reacties thuis. Ze praatten nog wat over zijn werk en dat van Nuri, die voorman was in een fabriek en toen het gesprek weer als vanzelf bij het ongeluk kwam, vertelde hij dat hij juist door zijn beroep had geweten hoe hij de arm van Mehmet moest behandelen. Het maakte deel uit van de opleiding.

Peter was helemaal de tijd vergeten en hij was dan ook hoogst verrast toen Emel binnenkwam met een dampende schaal met heerlijk ruikende stukjes vlees. Ze zette hem op tafel, dekte voor drie personen en ging weer naar de keuken om even later terug te komen met een schaal waarop een salade van komkommer, ui, tomaat en groene pepertjes hem toelachte. Pas nu merkte Peter dat hij eigenlijk best trek had.

Nadat ze ook deze schaal op tafel had gezet, verdween Emel weer. Nuri nodigde hem aan tafel en nu besefte Peter pas waarom Emel een uurtje geleden door haar moeder was weggeroepen uit de kamer. Ze hadden samen gezorgd voor het eten, het was onderdeel geweest van de ontvangst. Ze wilden hem hun dankbaarheid tonen, niet alleen maar door hem een drankje aan te bieden, maar door hem helemaal als een belangrijke gast in de watten te leggen. Waarschijnlijk vonden ze dit het minste wat ze voor hem konden doen. En dit keer had hij het nog echt verdiend ook, vond hij. Hij liet zich de eenvoudige maar heerlijke maaltijd dan ook goed smaken. Hij vond het alleen jammer dat Emel blijkbaar samen met haar moeder in de keuken at. Hij had het idee dat haar moeder zich liever hield aan deze gewoonte

en dat Emel haar gewoon gezelschap hield. Logisch natuurlijk; toch miste hij het meisje een beetje.

Als nagerecht kreeg hij yoghurt. Hij wist dat yoghurt hier als voorgerecht of als deel van het hoofdgerecht gegeten werd en hij vond het des te attenter dat ze speciaal voor hem de Nederlandse gewoonte volgden.

Onder het eten had zijn gastheer er telkens weer op aangedrongen dat hij toe moest tasten, dat hij niet bescheiden moest zijn, maar genieten van wat zijn vrouw en dochter hadden klaargemaakt. En Peter deed de maaltijd werkelijk alle eer aan.

Dus dit was een Turkse ontvangst! En hij had er nog een tegoed. Zijn vriend van de hoogvlakte had hem immers uitgenodigd? Als hij nog getwijfeld mocht hebben op die uitnodiging in te gaan dan was die twijfel nu wel verdwenen.

Na het eten kwam Emel weer bij hen zitten. Ze babbelden gezellig, hoofdzakelijk over zijn indrukken van hun land en voor hij er erg in had was het ver in de middag.

Ineens vroeg Emel: 'Hoe kwam het eigenlijk dat u hier langskwam? Was u op weg naar Ihlara?'

'Ja, inderdaad. Door alle consternatie was ik helemaal vergeten dat ik van plan was een bezoek te brengen aan die beroemde groene vallei verderop.'

'Niet zover verderop,' antwoordde Emel. 'Het dal begint hier vlakbij. Maar hier komen vrijwel geen toeristen. Die kiezen allemaal de officiële ingang en die is inderdaad een paar kilometer verderop.'

'Een paar kilometer? Hoe groot is dat dal dan wel? Ik dacht dat het maar een klein stukje was.'

'De meeste toeristen zien inderdaad maar een klein stukje, alleen het centrale deel. Maar alleen al in dat stuk kun je uren ronddwalen. Iemand die een beetje de tijd heeft brengt hier met gemak een hele dag door, zeker als hij ook nog wat van de geijkte paden afdwaalt.'

'Dan kan ik het dus beter vergeten voor vandaag?'

Ze keek een beetje beteuterd.

'Het is eigenlijk een schande. Wij hebben uw hele dag in de war gestuurd.'

Ze leek nu pas te beseffen dat niemand eraan gedacht had hem te vragen wat zijn plannen waren. Ook haar vader keek geschrokken nu hij besepte dat ze er helemaal geen rekening mee hadden gehouden dat hij een heel ander doel had gehad dan hun woning.

'Jullie hebben helemaal niets in de war gestuurd. Integendeel, ik vond het heerlijk hier zo onverwacht verwend te worden. En er zijn nog dagen genoeg. Ik kampeer hier maar anderhalf uur rijden vandaan, ik kan dus makkelijk nog een keer terugkomen. Ik denk trouwens dat ik dat morgen maar meteen doe.'

'Zal ik u dan rondleiden?'

Ze had het er spontaan uitgeflapt zonder er verder bij na te denken. Ze schrok er zelf een beetje van en zich half tot haar vader wendend ging ze verder: 'Ik weet een heleboel over de vallei en het is het minste dat we voor u kunnen doen nadat we er voor gezorgd hebben dat u vandaag onverrichter zake terug moet.'

Verbeelde hij het zich of keek haar vader bedenkelijk? Toen hij in Nuri's richting keek was er onmiddellijk weer die glimlach, maar even had hij gedacht iets van afkeuring op zijn gezicht te zien. Ach, waarschijnlijk vergiste hij zich. Deze vader had zijn dochter een Nederlandse opvoeding gegeven, dat was zowel aan haar kleding als aan haar gedrag duidelijk te merken, dus waarom zou hij er bezwaar tegen hebben dat zijn dochter als gids diende? Bovendien zouden ze aan alle kanten omgeven zijn door toeristen; Nuri hoefde zich nergens zorgen om te maken. Voor de zekerheid wendde Peter zich toch, net als Emel in tweede instantie gedaan had, tot Nuri toen hij op haar vraag reageerde.

'Als u er geen bezwaar tegen hebt zou ik het aanbod van uw dochter graag aannemen. Ik weet bijna niets van de vallei en het zou best leuk zijn alles te bekijken samen met iemand die hier geboren en getogen is.'

'Geboren wel, getogen meer in Nederland,' lachte Nuri. 'Weet wel waar u aan begint; zij is helemaal gek van die vallei en volgens mij jaagt ze u van de ene hoek naar de andere. Als u dacht een rustig dagje te hebben, kunt u dat nu wel vergeten.'

Hij scheen er dus niets op tegen te hebben. Als dat wel het geval was geweest zou hij immers wel aangeboden hebben zelf als gids op

te treden? Nee, deze man had duidelijk allerlei oude tradities van zich afgeschud en leefde een westers leven.

Wat Peter niet wist was dat Nuri zeker aangeboden zou hebben de plaats van Emel in te nemen als hij tenminste voor de volgende dag geen andere afspraken had gehad die hij moeilijk af kon zeggen. Even had hij daar desondanks over gedacht, maar toen hij zich realiseerde dat hij daarmee ook Emel opnieuw tegen zich in het harnas zou jagen, had hij de gedachte weer laten varen. De spanning tussen hen was net weer een beetje opgelost en als hij nu haar aanbod aan deze vriendelijke vreemdeling zou torpederen, zou ze dat ongetwijfeld opvatten als een gebrek aan vertrouwen en dat zou de stemming in huis alleen maar kunnen bederven. Toch had hij liever gehad dat Emel wat minder spontaan had gehandeld en wat meer rekening hield met het feit dat ze hier in Selime was en niet in Amsterdam. Bovendien kon ze er toch wel een klein beetje rekening mee houden dat vreemde mannen voor haar taboe waren nu ze zijn plannen wat betreft haar toekomst kende?

Na nog een half uurtje nam Peter afscheid. Hij sprak op aanraden van haar vader met Emel af dat hij haar de volgende dag om tien uur zou ontmoeten bij de toeristeningang, een eind verderop. Dat was beter dan hier de vallei binnengaan, had Nuri uitgelegd. Zijn dochter zou er niet voor terugdeinzen hem als een klipgeit op te drijven, had hij als verklaring gegeven. Vanuit de officiële ingang kon hij veel gemakkelijker overal komen. De ware reden was dat hij liever niet zag dat zijn dochter onder de ogen van zijn dorpsgenoten met deze vreemdeling in het dichte groen zou verdwijnen. Daar zouden zeker praatjes van komen, zoiets deed een fatsoenlijk opgevoed meisje immers niet. En stel je voor dat Hassan het te weten zou komen!

In zijn auto bedacht Peter hoe inconsequent hij eigenlijk gehandeld had. Nog geen week geleden had hij zich in allerlei bochten gewrongen om onder het aanbod van Mustafa, die graag als zijn gids had willen optreden, uit te komen. En nu dit mooie, jonge meisje hetzelfde had aangeboden, en nog wel in een veel bekendere omgeving, waarvan hij een uitgebreide omschrijving bij zich had, had hij direct

ja gezegd. De schijnheiligheid ten top, en daar was hij nog helemaal niet rouwig om ook! Zachtjes neuriede hij mee met de muziek die uit de radio kwam. Hij was een gelukkig mens, niet in de laatste plaats omdat hij haar morgen weerzag.

Toen Peter weg was, ging Emel naar de keuken, zogenaamd om haar moeder te helpen, maar in werkelijkheid om haar vader te ontvluchten. Ze wist dat hij vanwege haar afspraak met die Nederlander een beetje verontwaardigd was. Ze had heel goed geweten dat hijzelf niet in haar plaats kon gaan en dat hij haar aanbod dus niet van tafel kon vegen zonder onbeleefd te zijn tegenover die vreemdeling die haar opa zo goed had geholpen. Maar hij zou haar ongetwijfeld de les lezen en haar op het hart drukken het bij deze ene keer te laten en zich niet met de man alleen aan haar dorpsgenoten te vertonen.

Laat hem eerst maar een beetje betijen, dacht ze. Straks zou het standje ongetwijfeld ook nog komen, maar waarschijnlijk waren opa en hij het er tegen die tijd wel over eens dat een hulpvaardige politie-man wel te vertrouwen was.

Waarom had ze het aanbod eigenlijk gedaan? Was het dat kriebelende gevoel in haar maag geweest toen hij haar een paar keer intens had zitten opnemen? Het was een aantrekkelijke man. Voelde ze zich inderdaad vanaf het begin tot hem aangetrokken? Of was het alleen maar een vlucht? Een vlucht om even het gevoel te hebben niet in Selime te zijn, om zich even weer Nederlands te kunnen gedragen, niet te denken aan wat haar te wachten stond, al was het dan pas over een jaar? Had het dezelfde reden als het aantrekken van haar strakste spijkerbroek, wat in wezen ook een stukje verzet was tegen deze omgeving die haar sinds kort zo benauwde? Ze wist het niet. Het enige dat ze wel wist was dat ze het aanbod heel spontaan gedaan had. Het was recht uit haar hart gekomen, het was geweest als een soort laatste strohalm. Deze man mocht niet net zo snel uit haar leven verdwijnen als hij er in gekomen was. Ze wilde hem nog even vasthouden.